

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1903. Andra Kammaren. N:o 66.

Söndagen den 17 maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§. 1.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden n:is 102, 103, 104 och 105.

§ 2.

Efter föredragning häruppå af Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 293, innefattande delgifning af nämnda kammares beslut angående dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 23 med anledning af Andra Kammarens beslut i fråga om skrifvelse till Konungen angående kristendomsundervisningen i folkskolorna, beslöt Andra Kammaren att ånyo hänskjuta ifrågavarande ärende till kammarens första tillfälliga utskott.

§ 3.

Ordet lämnades häruppå till

Herr vice talmannen Pehrson, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta att bland nu två gånger bordlagda ärenden å föredragningslistan för morgondagens plenum först uppföra statsutskottets utlåtande n:o 103, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till åtgärder för lindrande af den uti de norra delarne af riket genom 1902 års felslagna skörd uppkomna nöd; därefter statsutskottets utlåtande n:o 105, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde hufvudtiteln framställda förslag om höjande af anslaget för kontroll å tillverkningsafgifter, och därefter statsutskottets utlåtande n:o 97, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anslag för en undsättningsexpedition till Södra Ishafvet, och i fjärde rummet statsutskottets utlåtande n:o 96, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser rörande trafikerandet af järnvägen Gellivare—Riksgränsen, och att i öfrigt därefter ärendena på samma föredragningslista må förekomma i den ordning, de nu stå uppförda.

Hvad herr vice talmannen sålunda hemställt blef af kammaren bifallet.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkanden:
n:o 61, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i fråga om exporttull å svensk järnmalm; och

n:o 62, angående beräkning af vissa bevillningar för år 1904.

§ 5.

Justerades ett protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,42 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.

Måndagen den 18 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 11 innevarande maj förda protokoll.

§ 2.

Sedan Riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt den i statsutskottets memorial n:o 85 föreslagna voteringspropositionen rörande en fråga, däri kamrarne fattat stridiga beslut, samt bestämdt blifvit, att omröstning öfver de olika besluten denna dag skulle äga rum, så anställdes nu berörda omröstning enligt nedannämnda voteringsproposition: *Gemensam omröstning.*

Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen, med bifall till ifrågavarande motioner, beslutar, att till vice härads-höfdingen John Magnus Stuart må från och med månaden näst efter den, under hvilken han uppnått 65 års ålder, från riksgäldskontoret utgå under hans återstående lifstid en årlig pension af 3,500 kronor; dock att, för den händelse han efter nämnda tidpunkt innehar tjänst eller befattning på statsverkets eller Riksdagens stat, pensionen icke må utgå med högre belopp, än som erfordras för att tillsammans med den inkomst, han må uppbära på grund af sådan tjänst eller befattning, utgöra nämnda belopp, eller 3,500 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutat, att ifrågavarande motioner ej skola till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan voteringsseglarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsseglarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknning, och utföll omröstningen med 47 Ja och 163 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 101 Ja och 17 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens

röster eller	47 Ja och 163 Nej,
sammanräkningen visade	148 Ja och 180 Nej;

Och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Senar å interpellation.

Ordet lämnades på begäran till

Hans excellens herr statsministern Boström, som yttrade: Herr talman! Ut i en interpellation till mig har herr Hedin ifrån Stockholm anhållit om vissa upplysningar med anledning af den järnvägsolycka, som timade vid Loushult den 5 sistlidne mars.

Det är ju gifvet, att det ämne, hvarom denna interpellation, som jag nu går att försöka besvara, handlar, legat helt utanför mitt vaaliga erfarenhetsområde, och jag har därför vändt mig till järnvägsstyrelsen för att därifrån erhålla material och fakta för bildande af mitt omdöme.

Jag skall anhålla om tillstånd att för kammaren läsa upp några af de handlingar, jag erhållit och som jag tror vara af intresse. Jag skall då be att först få uppläsa det protokoll, som hölls i Elmhult den 6 mars 1903 af kronofogden i orten.

»Under anmälan att å bandelen Elmhult—Killeberg, 6 kilometer från Elmhult, midt för Loushults kyrka under gårdagen ett tåg urspårat samt att en eldare till följd af därvid erhållna skador affidit å Växjö lasarett, dit han forslats, hade herr distriktschefen H. Lemke anhållit, att polisförhör måtte bli angående olyckshändelsen och dödsfallet af undertecknad, kronofogde i Göinge fögderi, anställdt.

I anledning här af afreste jag med första afgående tåg från Hessleholm, där jag har min bostad, till platsen för olyckshändelsen, som i närvaro af banmästaren J. Nilsson togs i skärskådande; och befanns, att tåget, som bestått af en boggievagn, en postvagn, en öppen godsvagn och 6 finkor, draget, som det upplystes, af två lokomotiv, urspårat med påföljd att ena lokomotivet kastats från banan åt höger med ofvandelen i marken och hjulen uppåt, oskadade; att vagnarna däremot urspårat åt vänster, två liggande nedanför banvallen, illa skadade, samt de öfriga stående vid sidan af spåret; att banan var till syllar och skenor upprifven på omkring 200 meter; att skenor syntes vara af god beskaffenhet; samt att visserligen *en och annan syll var rutten på ytan, men att kärnan däremot var fullgod och sålunda för spik*

hållfast; och upplyste Nilsson, dels att det kvarliggande lokomotivet varit det andra i ordningen, samt att det första lokomotivet icke lidit någon skada, utan sedermera fortsatt till Malmö, dels att endast två passagerare medföljt.

Efter antecknande häraf begaf jag mig till Elmhult, hvarest anträffades herr distriktschefen Lemke, jämte herrar bandirektören H. Nathorst, maskindirektören T. af Klint och baningeniören J. Petterson; och företogs, sedan antecknad blifvit, att tåget, som hade n:o 197 och utgått från Elmhult kl. 5,15 f. m., bestått af nio omförmälda vagnar och två lokomotiv, förhör med nedannämnda personer, som berättade:

1:o *Banvakten A. Andersson*, att han, som har linjen från Getabäck förbi platsen för olyckshändelsen, $\frac{1}{2}$ timme före tågets ankomst befarit linjen på en s. k. tralla samt funnit allt i sin ordning; att han föregående dag, såsom vanligt, med skrufnyckel undersökt muttrarne, hvilka suttit godt fast, ett förhållande som styrkes däraf, att efter olyckshändelsen alla muttrarne varit kvar på sin bult, ehuru en och annan bult bräckts; samt att syllarna varit goda och banan utan sättning;

2:o *Banmästaren J. Nilsson*, att han den 4 dennes klockan mellan 1 och 2 e. m. befarit banan och undersökt syllarna, som befunnits goda, hvilket omdöme jämväl kan lämnas om banvallen och skenorna; samt att i banans beskaffenhet sålunda ej kunde sökas anledning till olyckan, som inträffat innan Nilsson kl. 6,30 f. m. kom till platsen;

3:o *Lokomotivmästaren N. Andersson*, att båda lokomotiven den 4 på aftonen kommit till Elmhult, där de, som vanligt, undergått noggrann undersökning och befunnits i godt skick; samt att anmärkningar, om sådana finnas, skola införas i en journal.

4:o *Lokomotivföraren C. Bergman*, att han förde första lokomotivet, som vid utgången från Elmhult var i fullgodt skick; att tåget, som skulle gått från Elmhult kl. 5,10, men försenats till kl. 5,17, efter 6 kilometers gång råkat ut för olyckshändelsen kl. 5,26; att farten således varit 36 kilometer i timmen, då 41 kilometer var tillåten; att vid ifrågavarande ställe *Bergman känt ett ryck, då han vändt sig om och sett andra lokomotivet kullvräkt* nedanför banken, att det lokomotiv Bergman förde endast urspårade ett par tum till höger, från hvilket läge det upptogs och fortsatte sedermera på dagen till Malmö;

5:o *Eldaren Knut Gustafsson*, att han, som tjänstgjorde å första lokomotivet, instämde i Bergmans berättelse;

6:o *Lokomotivföraren N. P. Nordström*, att han förde andra lokomotivet, som kl. 5,17 f. m. gick härifrån i komplett skick; att vid platsen för olyckshändelsen *han känt en stöt framifrån*, liksom om framhjuln stött emot ett hårdt föremål; *att lokomotivet af stöten ögonblickligen vräktes från banvallen* och blef liggande upp- och nedvändt; att Nordström varit inklämd, som

Svar å interpellation.
(Forts.)

Svar å interpellation.
(Forts.)

han tror omkring 10 minuter, då han lyckades komma ut; att Bergman nu tillkommit och ropat på eldaren å andra lokomotivet, Löfberg, som emellertid ej svarat, hvarefter Bergman jämte konduktör Palmér och två andra personer dragit fram Löfberg ur sin olyckliga ställning, utsatt som han var för den utrusande ångan, att Löfberg, som blifvit illa bränd å benen, händerna och ansiktet, bars af samma personer till boggienvagnen, där han enligt Bergmans nu lämnade uppgift *nedbäddades med päls under och fillar ofvan sig*; att ett sofflock nu afhämtades från Anderssons närbelägna vaktstuga, därpå Löfberg lades och bars till vaktstugan, hvarest, då Löfberg klagade öfver rysningar, synnerligen i benen, i hast *upptändes en brasa och Löfberg inbäddades i fillar*; att Löfberg kl. 8 f. m. med extratåg forslades till Elmhult; samt att doktor Örn anlände till platsen kl. 7,30 f. m. och tog hand om den sjuke, hvilken redan förut blifvit å de brända kroppsdelarne smord med rofolja;

7:o *Stationsinspektoren C. Österberg*, att extratåget kom kl. 8,30 f. m. till Elmhult, då Löfberg inbars *liggande på locket, i tredje klassens väntsal, inbäddad i fillar*; att han kl. 12 i tåg fördes till Växjö, där han, följd af två vårdare, inträffade kl. 4 e. m. samt att han under natten affidit;

8:o *Doktor F. Örn*, att han i vaktstugan behandlade Löfberg å de sjuka delarne med kalkliniment samt gaf honom in eter och morfinpulver och till dryck varm mjölk; att han före doktor Örns ankomst smorts med rofolja, som ju var välgörande; att i väntsalen i Elmhult Löfberg jämväl förtärt varm mjölk och litet konjak; att doktor Örn ej trodde att slutet varit så nära, ty då hade han ej förordnat om forslingen till Växjö», samt att Löfberg dött af brännsår.

Baningenjören Pettersson tillkännagaf nu, att han trodde, det orsaken till olyckshändelsen varit rälsbrott, hvilken slutledning han såväl som herrar Lemke, Nathorst och af Klint kommit till däraf att en räls, ungefär midt för det ställe, där andra lokomotivet kullstjälpts, utbrutits och befunnits ha en gammal bräcka i foten inåt; och förevisades nu denna rälsbit, omkring 0,5 meter lång, samt befanns ha ett ojämnt brott i foten på halfva inre delen, hvaremot öfriga brottet var jämnt; passande dessa brottytor alldeles till en annan bit, hvarvid skarvfjärnet satt kvar, hvilken bit var i brottändans öfre kant eller hufvudet på skenan betydligt stukad. Af detta torde man kunna draga den slutsatsen, att första lokomotivet utbrutit rälsbiten, som gått ner i gruset, hvarefter andra lokomotivet med sina främre hjul stött emot den vid syllen ännu fastsittande högre liggande biten med den påföljd, att lokomotivet kullvräcks, på sätt som skett.

Sedan Bergman, Nordström och banvaktsförmannen Nils Andersson vitsordat, att vid upphittandet af de båda rälsbitarne det

ojämna brottet varit gammalt och rostigt, men däremot det jämna Svar å inter-
blankt och nytt, förekom ej vidare till anteckning.» pellation.

Jag har också här ett protokoll, hållet i Malmö den 12 mars 1903 af vederbörande distriktschef, men jag tror icke, att det har sådant intresse, att det kan vara skäl att uppläsa detsamma.

Järnvägsstyrelsen har, med ledning af de upplysningar den inhämtat, sammanfattat sina åsikter på följande sätt, som jag anhåller att få delgifva kammaren.

»Förloppet af olyckshändelsen vid Elmhult den 5 mars 1903 enligt förhör och verkställda undersökningar.

Tåget — n:o 197 — utgick från Elmhult kl. 5,17 f. m. och bestod af 2 lokomotiv — 1 godstågs litt. Kd och 1 snälltågs litt. Cc — 1 boggievagn, 1 postvagn, 1 öppen godsvagn och 6 st. täckta godsvagnar — s. k. finkor. —

Olyckshändelsen inträffade omkring 6 kilometer söder om Elmhult kl. 5,26.

Personalen å 1:sta lokomotivet märkte endast ett ryck, när det andra lokomotivet urspårade; härvid drogs 1:sta lokomotivet ur spår.

På 2:dra lokomotivet kändes en hård stöt framifrån, liksom hade framhjulen stött emot något hårdt föremål, hvarefter lokomotivet ögonblickligen vräktes ur spår och ned för banvallen samt blef liggande upp- och nedvändt; härvid blef föraren fastklämd och lyckades först efter några minuter — enligt egen uppgift 10 minuter — komma loss.

Eldaren Löfberg blef däremot först senare, illa bränd af den utrusande ångan, framdragen af tågpersonalen.

Vagnarna urspårade till vänster, hvarvid 2 st. blefvo liggande nedanför banvallen illa ramponerade och de öfriga stående vid sidan af spåret.

Banan upprefs å omkring 200 meters längd.

Tågets hastighet hade enligt samstämmiga uppgifter af tågpersonalen ej uppgått till mera än 40 kilometer i timmen; båda förarne afstängde ångan och bromsade omedelbart när de märkte urspårningen. Dessförinnan hade ej någon bromsning ägt rum.

Rörande lokomotivens beskaffenhet har uttrönts:

att lokomotiven hade efter senaste tjänstgöringen undergått föreskrifven inspektion och befunnits i fullgodt skick; samt

att de hade efter genomgången reparation utgått från Malmö verkstad, det 1:sta lokomotivet den 28 november 1902 och det 2:dra den 15 januari 1903.

Ej heller kunde något fel iakttagas å hjul eller axlar efter urspårningen.

Rörande banan och dess skötsel har framgått:

att banvakten å sträckan på sin s. k. trehjuling passerat platsen för olyckshändelsen $\frac{1}{2}$ timme före tågets ankomst och då

Svar å interpellation.
(Forts.)

funnit allt i god ordning. Han hade föregående dag såsom vanligt med skrufnyckel undersökt skarfbultarnas muttrar och funnit dem sitta väl fast, hvilket äfven styrkes däraf, att efter olyckshändelsen alla muttrar suttit kvar å resp. bultar, ehuru en och annan af dessa bräckts, han hade äfven funnit slipparne vara goda och banan utan sättning.

Kronofogden Eneroth, som höll förhöret i Elmhult samt dess-förinnan besökt olycksplatsen, har i protokollet antecknat, att visserligen en och annan slipers å ytan visat sig skadad, men var kärnan fullgod och för spik hållfast; hvilket äfven vitsordats under förhör med tågpersonalen såväl som af banmästare och banvakt.

Rälerna voro af 1873 års modell — ursprunglig vikt 31,23 kilogram per meter — af Krupps tillverkning och nedlagda 1882. De voro i godt stånd, men hade, enligt hvad af undersökning, verkställd å Tekniska högskolans materialprofningsanstalt, framgår, hög fosforhalt å det ställe, där första rälsbrottet synes hafva ägt rum.

För ifrågavarande linjes beläggande med nya räler af större vikt hade sådana räler anskaffats och voro redan utlagda vid sidan af spåret.

Banvallen, som är bildad genom utfyllning från en fast sandartad skärning, var på intet sätt underminerad af vatten eller eljest skadad; ej heller hade vare sig sättningar eller kalknölar kunnat iakttagas å eller i närheten af olycksplatsen.

Väderleken de närmast föregående dagarne gifver ej heller stöd för antagandet, att nederbörden skulle haft någon skadlig inverkan på banvallen.

Noggrann undersökning af linjen å båda sidor om olycksstället och fram till Elmhults station har företagits, utan att något anmärkningsvärdt fel å spår och banvall kunnat iakttagas, och finnes intet skäl antaga, att ej sliprar och banvall äfven å olycksplatsen varit af samma goda beskaffenhet.

Olyckshändelsen synes endast kunna förklaras af de 2 rälsbrott, som uppstått medelbart efter hvarandra och på endast 800 millimeters afstånd från hvarandra.»

Angående urspårningens sannolika förlopp gör järnvägsstyrelsen följande sammandrag enligt distriktsförvaltningens på grund af förhör och på platsen verkställda undersökningar bildade uppfattning.

»Rälen i högra rälssträngen torde hafva bräckts af det första lokomotivet omedelbart invid skarvfjärnet, där brottet visade en gammal bräcka i foten. Den härigenom uppkomna fribärande delen af den brustna rälen, hvaraf andra lokomotivets hjul nedböjts så hårdt, att ett rälsbrott äfven uppstått öfver närmast norrut liggande sliper, där likaledes fanns en gammal bräcka i rälsfoten,

hvar efter sistnämnda lokomotivs urspårning och vältning följt sedan föreningskopplet mellan båda lokomotiven sprungit. *Svar å interpellation.*

Endast det förhållandet, att tvenne äldre skador förefunnits å rälen på så kort afstånd från hvarandra — 800 mm. — hvar igenom två rälsbrott kunnat uppstå nästan samtidigt, torde hafva möjliggjort urspårningen; urspårning till följd af ett rälsbrott har nämligen ej kunnat konstateras.»

Vidare redogör järnvägsstyrelsen på följande sätt för åtgöranden i trafikhänseende efter urspårningen vid Elmhult den 5 mars 1903:

»Då till följd af telegrafstolplinjens ramponerande trådarna — som här förefinnas till ett antal af 14 stycken — blifvit hopnodda, kunde den tåget medföljande tågtelegrafen ej användas.

Ett gångbud afsändes därför till Killebergs station — omkring 3 km. från olycksplatsen — med meddelande att tåget urspärat, hvar efter stationsföreståndaren därstädes afsände första telegrammet till trafikinspektören i Malmö kl. 6,10 f. m., som kom denne till handa kl. 6,25 f. m.

Kl. 6,30 afgick order till stationsinspektoren i Elmhult att utsända hjälptåg med manskap och om så erfordrades äfven läkare; detta förrän meddelande ingått att någon person skadats. Hjälptåg afgick från Elmhult kl. 7,18 f. m.

Därefter beordrades extra arbetståg med personvagnar från Hesselholm till urspårningsstället, och afsågs härvid att tåget, sedan arbetsmanskap och verktyg aflämnats, skulle återgå medförande de resande från det urspårade tåget (n:o 197) och från nattsnälltåget från Stockholm (n:o 1).

Meddelande om att eldaren Löfberg skadats erhöll trafikinspektören först genom telegram kl. 7,37, hvarpå omedelbart Elmhult tillfrågades, om läkare utsändts, och då jakande svar härå erhöles, ansågos alla vidare åtgärder för Löfbergs behandling tillkomma läkaren att vidtaga eller föreslå.

Då ej någon framställning rörande extratåg senare under dagen gjordes hos tågledaren, riktades uppmärksamheten uteslutande på de ordinarie tågens framförande.

Därest framställning om extratåg gjorts omedelbart efter Löfbergs ankomst till Elmhult — kl. 9 f. m. — torde — enligt vederbörande trafikinspektörs sedermera gjorda beräkning — sådant hafva kunnat afgå omkring kl. 9,30 f. m. och ankomma till Alfvesta omkring 10,40 f. m., och om extratåg omedelbart anordnats å Växjö—Alfvesta järnväg, torde Löfberg hafva framkommit till Växjö kl. 11,30 f. m. eller med ordinarie Växjötåg kl. 12,25 e. m.

Arbetet med banans iordningställande påbörjades omedelbart medelst utläggande af ett nytt spår förbi olycksplatsen, hvarvid användes de nya räler och sliprar, hvilka utlagts för det räls-

Svar å inter-
pellation.
(Forts.)

utbyte, som var afsedt att de närmaste dagarne påbörjas. Banan var klar för tågs passerande omkring kl. 1 e. m.»

Slutligen yttrar järnvägsstyrelsen angående eldaren Löfbergs behandling efter olyckshändelsen söder om Elmhult den 5 mars 1903.

»Vid olyckshändelsen, som inträffade omkring kl. 5,30 f. m. hade Löfberg kommit att delvis täckas af från tendern nedrasadt kol, hvarför han ej genast kunde uppmärksammas, hvarjämte fruktan för explosion till en början synes afhållit de närvarande från att närma sig det kullstjälpta lokomotivet. Därigenom fick Löfberg kvarligga 15—25 minuter utsatt för den utrusande ångan från pannan och blef illa bränd å benen, händerna och i ansiktet.

Så snart han upptäcktes, framdrogs han och inbars först i det urspårade tågets boggienvagn, där han nedbäddades med en päls under och filter öfver sig.

Från den omkring 50 meter därifrån belägna banvaktsstugan hämtades därefter ett sofflock, på hvilket Löfberg fördes till stugan, där de brända kroppsdelarne smordes med rofolja.

Doktor Örn från Elmhult, som anlände med det från Elmhult kl. 7,18 f. m. utsända arbetståget, tog genast hand om Löfberg och behandlade de sjuka delarna med kalkliniment samt lät honom taga in eter och morfinpulver, hvarjämte banvaktshustrun på doktors tillsägelse värmdde mjölk, som af Löfberg förtärdes.

Det extra arbetståget afgick åter med Löfberg till Elmhult, dit det ankom kl. 8,55 f. m.

Löfberg inbars omedelbart i 1:sta klassens väntsal, där han fick orubbad kvarligga å den med sängkläder af god beskaffenhet anordnade bädden å sofflocket; och kvarstannade doktorn hos honom omkring $\frac{1}{4}$ timma, hvarvid han lämnade honom all möjlig vård och gaf anvisning åt hans tillstädeskomna anförvandter — fästmö, tilltänkta svärmor och svåger samt eldaren Krakau — huru Löfberg skulle skötas.

Doktor Örn, som meddelats, att snälltåg norrut skulle afgå kl. 10,37 f. m. och lämpligen kunde medföra Löfberg till Alfvesta, gjorde ej någon framställning om att extra tåg borde anordnas.

Snälltåget blef dock på grund af öfverflyttning af resgods, ilgods och post vid urspårningsstället försenadt och kunde ej afgå från Elmhult förrän kl. 12,12 e. m. och hann därför ej fram till Alfvesta förrän 12,55 e. m., då Växjötåget därifrån redan afgått. Stationsinspektoren i Elmhult hade dock meddelat per telegraf, att den skadade skulle medfölja statsbanetåget till Alfvesta.

Löfberg, som sålunda först med nästa tåg, 2,35 e. m., kunde vidare förskaffas till Växjö — på grund af att tåg var ute å Växjö-linjen hade nämligen ett eventuellt extratåg å den enskilda banan kunnat afgå först kl. 1,55 e. m. och sålunda tidsvinsten endast blifvit omkring 40 minuter — inlades under väntetiden i restaurationens toalettrum, där han besöktes af den i Alfvesta

boende järnvägläkaren, som medelst morfininsprutningar sökte lindra plågorna. Svar å interpellation.

Löfberg anlände till Växjö lasarett omkring kl. $\frac{1}{2}$ 4, där han på natten vid 2-tiden afled. Löfberg hade under transporten åtföljts af 2 vårdare, eldarne Krakau och Hultin.

Doktor Örn meddelar, att han ej trodde slutet vara så nära, ty i så fall hade han ej förordnat om transporten till Växjö; ej heller anser han, att någon som helst vård kunnat ändra utgången. *Löfberg dog af brännsären.*

Med hänsyn till den transportbädd, som ordnats för Löfberg, framgår af vittnesintyg, att af banvaktshustrun vid olycksplatsen lånats sängkläder af god beskaffenhet, och var bädden, enligt lasarettsläkarens i Växjö intyg »snygg och af fullgod beskaffenhet i det den utgjordes af en madrass, några kuddar, lakan, ett täcke samt en eller två nästan nya filter».

Skulle förhållandet varit annorlunda, torde Löfbergs fästnös och hennes anförardter i Elmhult säkerligen låtit sig angeläget vara att anskaffa andra sängkläder.

Rörande extratåg synes ej någon hafva därom framställt något förslag förrän i Alfvesta, då såsom förut sagts den ringa tidsvinsten, 40 minuter, ej ansetts vara tillräckligt skäl härför; och hade ej någon å *Elmhults* station förutsett, att statsbanans snälltåg skulle blifva så mycket försenadt.

Med hänsyn till framkomna påståenden, att Löfberg legat till allmänt beskådande, erinras om, att Löfberg i Elmhult visserligen var inlagd i första klassens väntsal, men omgafs af vid järnvägen tjänstgörande kamrater, på hvilka, sedan doktor Örn gifvit tillsägelse om att ej något spring i dörrarne fick förekomma, det torde hafva berott på, i hvad mån denna tillsägelse följdes.

I Alfvesta inlades han i restaurationens toalettrum, där platsen ej synes vara tillräckligt stor för att insläppa någon »*allmänhet*».

När jag, efter att hafva lämnat dessa meddelanden, går att med ledning af dem besvara de af herr Hedin framställda frågorna, får jag först beröra de två första frågorna. De lyda:

»Vill herr statsministern tillstyrka Kungl. Maj:t att tillmötesgå den önskan, som härmed framföres på en stor allmänhets vägnar, att Kungl. Maj:t måtte *dels* förordna om en fullständig och opartisk undersökning om den vid Loushult nyligen timade järnvägsolyckans anledningar och därmed förknippadt ansvar samt särskildt om den omänskligt vårdslösa behandling, som den till döds skadade eldaren Löfberg fått röna, *dels* utfärda sådana föreskrifter om skyldigheter och befogenheter för äfven lägre lokalt järnvägsbefäl, att ej utan oomtvisteligt klar pliktförsummelse ett sådant beteende vidare kan äga rum.»

Svar å inter-
pellation.
(Fortset.)

Rörande den första frågan skall jag tillåta mig erinra, att den första omedelbara undersökningen hållits af polismyndigheten i orten, den andra af järnvägsförvaltningen, samt att mig förefalla de hållna undersökningarne hafva varit fullständiga; äfven mot deras opartiskhet finnes efter mitt förmenande intet att erinra. Ett annat antagande skulle ock vara en förolämpning ej blott mot dem, som förrättat desamma, utan ock innebära, att de, som blifvit hörda, skulle lämnat uppgifter, som ej varit sanningsenliga. En ytterligare undersökning synes mig sålunda ej påkallad.

Hvad vidare angår den behandling, som kommit den skadade eldaren Löfberg till del, och hvilken blifvit karakteriserad som »omänskligt vårdslös», så synes mig ett sådant omdöme ingalunda berättigadt efter de upplysningar, som erhållits.

Tvärtom framgår det af handlingarne, att den olycklige Löfberg, som legat täckt af nedrasade stenkol, under 15—25 minuter utsatt för den utrusande vattenångan, erhållit läkarehjälp så snart ske kunnat; och mot de åtgärder, läkaren då vidtagit, synes ej något varit att erinra af de två läkare, som sedan tillsett honom. Däremot synes äfven mig, att hans transporterande till lasarettet dragit väl lång tid, delvis beroende på sammanträffande omständigheter, som ej kunnat förutses, först den mycket försenade ankomsten af det ordinarie tåg, som skolat gå norrut till Alfvesta, så att tåget från Alfvesta afgått till Växjö, innan tåget söderifrån, med hvilket Löfberg transporterades, och som skulle korrespondera med nämnda Växjötåg, inkommit till Alfvesta, och detta ehuru befålet i Elmhult haft omtanken telegraferade till Alfvesta, att Löfberg skulle medfölja tåget. Något tal om extratåg har i Elmhult ej förekommit, men väl i Alfvesta; men genom de omständigheter, jag nyss omnämnt, blef följdén, att den tidsvinst, som genom ett extratåg skulle vunnits, icke blifvit mera än 40 minuter. Men detta oaktadt kan jag ej annat än beklaga den långa tid, som dröjde, innan den skadade kom till lasarettet, äfven om någon annan utgång ej torde vunnits, om han tidigare erhållit vård där. Men hvad möjligt varit, hade bort göras. Det skedda kan dock ytterligare förklaras därigenom, att tågbestämnelserna å Växjö—Alfvesta-banan bestämmas af banans i Växjö boende trafikchef, äfvensom däraf att, då läkaren, som antog, att ett ordinarie tåg snart skulle afgå, ej förordnade om extratåg och sedan afreste på sjukbesök, ingen annan vid stationen ansett sig behörig därom taga befattning. Att därvid frågan om hvem skall betala, ej får spela någon roll, är klart, likasom ock att den i detta fall ej utgjort något hinder för att extratåg utgått. För öfrigt är det väl gifvet, att alla järnvägsmän från den högsta till den lägsta vilja göra allt för att hindra en skadad kamrats lidanden.

Men då i alla händelser här en brist synes vara i fullt klara föreskrifter, så får jag, efter att hafva rådfört mig med chefen

för kungl. järnvägsstyrelsen, uttala; att den brist på full klarhet och tydlighet i gifna bestämmelser, som i här ofvan angifna hänseenden nu må förefinnas, skall af järnvägsstyrelsen rättas.

Scar à interpellation.
(Forts.)

Hvad slutligen angår den tredje frågan, så framgår af undersökningen, att antagligen olyckan orsakats af att en skena sprungit af på två ställen med endast 800 mm. afstånd. Och därvid kan jag meddela, att Kungl. Maj:t på framställning af järnvägsstyrelsen den 24 april beslutit, att hela den vägsträcka, som nu är belagd med skenor af enahanda slag, skall omläggas med nya skenor af nu bruklig vikt. I denna sak torde således vara gjordt hvad som kan och bör göras.

Slutligen ber jag få tillägga, att de uppgifter, jag har haft, hvila på intyg, som jag erhållit från kungl. järnvägsstyrelsen.

Herr Hedin: Herr talman! Jag hade under min gymnasitid en kamrat, en mycket hygglig gosse; han blef omsider tjänsteman här i Stockholm och är nu bortgången. Vi funno, då han beredde sig till studentexamen, att han repeterade sin lärobok i den nyttiga vetenskap, som kallas formell logik, på *det* sätt, att han hoppade öfver allt, som var tryckt med *stor* stil, men läste — som den värsta plughäst jag någonsin sett — allt det, som var tryckt med *fin* stil. På föreställning af en kamrat, att detta var någonting upp- och nedvändt, svarade han: detta är naturligtvis det, som är det viktigaste och hufvudsaken att kunna.

Det har gått så med vederbörandes undersökningar, sådana de framlagt dem för herr statsministern i den fråga, som jag framställt till hans besvarande, att man undanskjutit det, som hvar och en vet vara hufvudpunkten, nämligen frågan om eldaren Löfberg — eller att, ehuru det fanns ett uppeldadt tåg, med hvilket han kunnat genast skickas upp till lasarett, han fick vänta på den nödiga åtgärden, så att han kom att få lasarettsvård först nio timmar och 46 minuter efter det olyckan inträffat. *Detta* är hufvudsaken, och alla historier om muttrar och bultar och sådant är en underordnad sak, ehuru jag visserligen påpekat nödvändigheten af att med anledning af denna händelse undersökning verkställdes, huruledes det stod till i några *andra* hänseenden än i fråga om värden utaf den skadade eldaren. Det var ju i åtskilligt intressant hvad herr statsministern meddelade, ehuru, tänker jag, för flertalet liksom för mig icke rätt begripligt, såsom när man fick höra, att skenorna uppfvos, efter det urspårningen skett, 200 meter framåt. Hvad var det för en järnvägsniss, som gick och ref där. Jag kan icke förstå, huru det urspårade tåget kunde hafva en sådan respekt med sig på skenorna framför sig, att de refvos upp af sig själfva. På denna fråga, som i alla fall är underordnad, skall jag icke så direkt inlåta mig, men jag kommer dock kanske i någon mån tillbaka till densamma sedan.

Jag skall be att först få göra en allmän anmärkning i fråga

Svar å inter-
pellation.
(Forts.)

om undersökningar och den kontroll, som här i landet utöfvas — eller att, när anmärkningar framställas mot brister, anmärkningar som de vederbörande, till hvilka man vänder sig, icke kunna besvara, undersökning i själfva verket *icke* anställas — det är det vanliga —, utan de, som äro de egentliga ansvarshafvande för inträffande olyckor och alla slags oegentligheter, få i uppdrag att sammansätta en försvarsskrift.

När jag för ett par år sedan hade några anmärkningar att göra angående förhållandena vid byggandet af Ofotenbanan, anmärkningar som snart skola återkomma i mycket vidsträckt omfattning, fick jag ett mycket naivt bref från Norrbotten. En man därifrån skref och bad mig att underrätta honom, när undersökningsmännen skulle komma upp. Jag svarade honom genast, att det kommer icke några undersökningsmän, ty någon undersökning kommer icke att verkställas, ehuru den utlofvats af såväl civilministern som chefen för järnvägstrafiken, utan undersökning kommer naturligtvis att ske på det vanliga sättet, att de vederbörande, som hafva något att svara för i detta fall, anmodas att komponera en lämplig försvarsskrift; — hvilket också ägde rum.

Detta var något, hvilket så godt som undantagslöst utöfvades af den nuvarande krigsministerns företrädare. Då jag hade en del anmärkningar att framställa angående förhållandena vid Karlsborg, förklarade han, att han låtit verkställa en undersökning. Nej, det hade han visst icke gjort, ehuru han hade ett mycket långt och för honom mycket svårläst papper, en hel lunta som han läste upp. De, mot hvilka anmärkningen var riktad, hade komponerat detta och han åtog sig att å deras vägnar läsa upp detsamma.

Detta är det vanliga sättet att undersöka. Och den kontroll, som af öfverordnade utöfvas, tillgår, då den är förenad med resor, så, att den dels användes såsom anledning till förströelse och dels såsom anledning till att förtjäna något på resekostnader och dagtraktamenten. Företrädaren till den nuvarande generaldirektören för statens järnvägar — med den nuvarande skulle sådant icke komma i fråga — använde — jag ber att få framhålla, att hvad jag sade var fullt allvarsamt menadt — en prydlig och bekväm inspektionsvagn såsom sommarnöje för sig och sin familj, och då han en dag på resa uppe i Norrland beslutit sig för att på bestämdt klockslag framkomma till en viss plats, fick, för att hans plan icke skulle rubbas, ett nedåtgående tåg stanna i en timme. Så tillgå inspektioner här i landet. Det händer också, att inspektionsresor — *så kallade* inspektionsresor — äro den förklädnad, under hvilken personer resa ut för att öfver en lördag, söndag och måndag hälsa på sin familj, som bor på sommarnöje. Jag skulle kunna angifva tillfällen och namn. Detta är så ingånget i vanorna här i landet, att det är fråga om att göra en framställning till regeringen, att alla inspektioner, för så vidt de icke påkallas af en tillfällighet och måste företagas hals öfver hufvud, skola ske efter en af

Kungl. Maj:t fastställd plan och att sedermera redogörelse för hvad under inspektionen företagits skall afgifvas och offentliggöras. Om då någon vill tala om, att han t. ex. reste till Södertelje vid en viss tid på lördagen och kom tillbaka till Stockholm vid en viss tid på måndagen och under tiden hade rätt angenämt med hustru och barn, så blefve denna inspektionsresa ej därför mera gagnlös. Kort sagdt, kontroll existerar icke här i landet. Vi hafva ju sett, huru det förhåller sig med kontrollen i statskontoret, och vi hafva ju i fråga om den märkvärdige öfverbanmästaren i Värmland sett, huru det är med kontrollen vid statens järnvägar. Huru är det möjligt, att, om kontroll existerade, sådant kunde ske? När det får gå till så, att, då en tjänsteman säger: Befria mig från att — om det var hvar vecka, hvar fjortonde dag eller hvar månad, vet jag icke — afgifva denna rapport, ty jag har ett så förskräckligt besvär med detta, han får till svar: Ja, låt bli det; det behöfves icke, men detta likvisst var ett ganska viktigt papper, så är det icke underligt, att det är lätt för denne person att begå sådana bedrägerier, som han under lång tid bedrifvit. Här har man ju blifvit så säker, att bara man ser friskt upp, såsom det heter i Holberg, kan man gå ända därhän, att man låter staten förtjäna på att skicka ett tåg till Stadsgården med de skenor man stulit från statsverket. Vi skola icke tala om »kontroll» — sådan finnes icke — och vi skola icke tala om hvad som erfares vid »undersökningar», ty sådana ske icke. Har icke nyligen en järnvägstjänsteman med icke så kort erfarenhet förklarad, att de undersökningar, som verkställas vid järnvägsolyckor af lokalmyndigheterna, äro alldeles fullständigt meningslösa och aldrig leda till upptäckt af orsaken till en sådan olycka.

Svar å interpellation.
(Forts.)

I de handlingar, som statsministern hade godheten att nyss meddela oss, finga vi höra, huru *snart* ett polisförhör ägde rum. Jag ber att få komplettera denna upplysning med en annan, nämligen att en polisman — en länsman — hade infunnit sig dagen förut, så kort tid efter det olyckan inträffat, som underrättelsen hade kunnat nå honom, för att verkställa undersökning, men att han då mycket tvärt afvisades af en järnvägsherre, som förklarade, att de icke behöfde någon länsman, då ej sådan olycka skett, som påkallat någon polisundersökning. Så gick det till.

Vid slika tillfällen borde man tvärtom, tyckes mig, ifall man vill, att sanningen skall komma fram, låta undersökningen ske så fort som möjligt. Däremot har man tillåtit sig en undersökning af den beskaffenhet, att den förtjänar omtalas ännu en gång, nämligen den, som företogs af järnvägläkaren jämte stationschefen på platsen, hvilka inför stängda dörrar förhörde en efter annan af underordnade järnvägstjänstemännen för att söka af dem frampressa intyg om, huru det tillgätt. Det fanns några stycken, som äfven med den risk, de kunde förutse att de skulle ådraga sig, svarade, att framställningen i tidningarna var riktig, och att de

Svar å interpellation. ej kunde afgifva något annat yttrande. Hvarpå en fick svaret: Herrn duger icke till mitt vittne.

(Forts.)

Nej, det gjorde han icke därför, att han icke ville tala annat än sanning. Rädslan för att i dylika fall säga något, som är miss-hagligt för vederbörande, på denna har jag ett förfärande exempel i dessa dagar. Jag har det förvaradt, det rör en annan sak: Exemplet, beviset består i fyra bref från tjänstemän, som till en förorättad, som vändt sig till dem med begäran att få intyg af dem, förklarar att, ehuru det, som han begärt att få af dem intygadt, är fullkomligt öfverensstämmande med sanningen och »ehuru», såsom en af dem uttrycker sig, »jag i sanningens intresse borde intyga detta, jag icke gör det utan att blifva därtill tvungen, ty ni kan väl förstå, i hvilket förhållande jag då skulle komma till min högsta förman här på platsen».

Det rör icke denna sak, icke ens järnvägsförhållanden. Det rör ett annat verk, och det blir måhända tillfälle att tala därom, kanske redan vid denna riksdag.

Det är under sådana förhållanden förklarligt, att jag frågat mig: hvad har järnvägsläkaren att göra med en sådan här undersökning. Förledd af min obeskrifliga och outrotliga enfald började jag bläddra i Svensk författningssamling. Jag tänkte mig, att här skall väl finnas en instruktion för järnvägsläkarne, ty den instruktionen angår icke endast järnvägsläkare, icke endast järnvägsstyrelsen och järnvägsfolk i allmänhet, utan den rör i ganska hög grad allmänheten. Nej, i Svensk författningssamling fanns icke någon sådan. Jag sökte i en annan samling, men jag har icke kunnat finna någon. Att en sådan *icke* skulle finnas, är väl alldeles otänk-bart. Men är det nu möjligt, att denna instruktion kan bemyndiga den ifrågavarande läkaren att anställa ett sådant förhör? Hvad har han att göra med slikt? Hvarför skall *det* vara tillåtet, när man kör bort en polisman, som på ämbetets vägnar kommer för att anställa en undersökning? Ty det var förhållandet med den ifrågavarande länsmanen. Han blef utmotad och med stränga ord upplyst om, att man icke behöfde biträde af sådant folk som han.

Åtskilligt annat af det, som kommit fram i pressen, var icke upplyst i svaret. Det har sagts, som vi nyss hörde, att bland orsaker, som fördröjt vården om den skadade Löfberg, var äfven den, att, när doctorn kom tillstädes, medicinallådan icke var i ordning. Man fick skicka till apoteket, väcka personalen där och få förbandsartiklar. Hvarför upplystes ingenting härom? Det är väl ej en korrekt och oklanderlig skötsel af ämbetet, att det nödiga materialet icke finnes till hands? Jag kan icke föreställa mig det.

Slutligen kan jag ej annat än finna det märkligt, att man ännu icke hört talas om, att på något håll något ansvar skulle hafva ifrågasatts. Har verkligen allt gått riktigt till väga, när

eldaren Löfberg, som hade genomgått en så förfärlig olycka, att man ryser vid att endast tänka tillbaka på händelsen, icke genast skickades upp till lasarettet? Han kom dit nio timmar och 46 minuter efter olyckan. Man »talade» icke om extratåg, sade herr statsministern excellensen, förrän i Elmhult. Men det borde icke *behöfva* talas om någonting sådant, icke *behöfva* diskuteras, huruvida det färdiga lokomotivet genast skulle beordras ut med en vagn, och han genast skickas upp till lasarettet. Det borde ej behöfvas, att han, stackare, skulle *bedja* därom. Det framfördes slutligen en bön, men därpå lämnades det svaret: »Hvem fan skall betala det».

Här ligger den *svåra* punkten, den, som skall stanna såsom en fläck ännu länge på den svenska järnvägsförvaltningen. Fläcken skall blifva så mycket mera outrotlig och så mycket mera synbar i långa tider, om man försöker försvara detta såsom något, hvilket icke på något håll föranledt något ansvar. Och i så fall kan jag visserligen försäkra, att med denna interpellationsdebatt frågan icke är aflägsnad från Riksdagens Andra Kammare.

Nu skall jag be att få anställa en liten granskning, som naturligtvis icke *jag* har åstadkommit, men som jag skall läsa upp, liksom hans excellens läste upp något, som *han* icke hade skrivit. Jag gör det, då jag vet, att den man, som gjort denna undersökning, är en sanningskär man och som låtit sig angeläget vara att taga reda på hvad man talat om.

Jag hade skrivit till honom och citerat hvad jag från mycket vederbörligt håll fått veta, att en af dem, som haft ansvaret i denna sak, hade förklarad, att det var osanning alltsammans, som kommit fram; jag väntade nästan att få höra, att det var osanning, att Löfberg hade dött. Jag skref om detta ner till Skåne och fick följande svar. En del däraf skall jag läsa upp. En del åter är af den beskaffenhet, att jag till och med ryggar tillbaka att tala om det.

»I fall verkligen vederbörande töras låta göra det påståendet, att allt gått riktigt och reglementsenligt till väga, torde efterräkningar ej kunna undgås. Ty en departementschef — brefskrifvaren trodde, att jag hade vändt mig till chefen för civildepartementet, hvilket naturligtvis icke kunde falla mig in — kan väl ej tillåta, att man för honom till den grad bakom ljuset, att man påstår, att allt gått rätt till, där i hvarje moment felaktigheter begåtts.

Det började med för det första, att blandade tåget 197 utgick från Elmhult 7 minuter försenadt, kl. 5,17 i stället för 5,10 f. m., och för det andra, att det afsändes, utan att klart gifvits från Killeberg och utan att kapitlet III moment 5 iakttoogs. Något meddelande till trafikchefen insändes ej, och det vill till och med synas, som om tåget afsändes utan skriftlig promemoria till lokomotivföraren.

Svar å interpellation.
(Forts.)

Det blandade tåget urspårade och kom således ej fram till Killeberg, där man försofvit sig. Genom urspårningen hade den direkta telegraflinjen afbrutits. Hvarken i Killeberg — där man dock borde hafva varit ej så litet orolig öfver att intet tåg kom — eller i Elmhult gjordes något för att på omvägar komma i förbindelse med hvarandra.

Kl. 5,50 afsändes snälltåget på promemorian, men utan att meddelande sändes till trafikexpeditionen förrän följande dag, dock då på direkt förfrågan.»

— Det är förmodligen alldeles korrekt detta. —

»Enligt kapitlet III mom. 5 må dock tåg afsändas eller förbisläppas, såvida icke någon händelse inträffar, som gifver stationsföreståndaren anledning befara hinder för tågets säkra framkomst till nästa station med telegrafpåpassning. En sådan händelse synes mig vara den omständigheten, att förutgående tåg, det urspårade 197, afsändts på promemoria. En järnvägstjänsteman skrifver till mig härom: Då tåget 197 äfven afsändes på promemoria, är det otvifvelaktigt Elmhults skyldighet att göra alla försök att få klart för sig hvar det afsända tåget finnes, innan ett nytt afsändes, äfven om det icke uttryckligen står skrifvet i reglementet. Detta tillhör de lagar, som, ehuru oskrifna, alla ordentliga järnvägsmän känna.

Förhørsprotokollet nämner ej om, att tågen 197 och 1 afsändes på promemoria; ingen undersökning har företagits, om verkliga promemoria gifvits, något som väl borde hafva skett som kontrollåtgärd, då den kompletterande delen af reglementets bestämmelse i detta afseende ej iakttagits.

Polisförhøret hölls den 6 mars, ehuru den allmänna åklagaren, kronolänsmannen Forsberg, sökte att samma dag olyckan skedde hålla förhör.

Förhørsprotokollet öfver förhøret med konduktörer och bromsare med flere, hållet den 12 mars inför distriktschefen, trafikinspektören och distriktsskreteraren, lämnar mycket ofullständig upplysning om huru olyckan tillgätt. Vid den tiden åtminstone var det känt, att sista lokomotivet — det som kastats omkull åt höger, medan vagnarna urspårat åt vänster — har ett jämnt vinkelrätt aftryck på sin ena axel — afgjutning af detsamma finnes i maskindirektörsexpeditionen — af en skenända; aftrycket passar icke in på de i denna bansträcka använda skenorna, men väl på dem, som utlagts vid sidan af spåren för utbyte. En skena af denna typ måste således hafva legat midt i spåret. Hur har den kommit dit? Ingen undersökning.

I tjänstgöringsreglementet stadgas, att tåg, som för passagerare, skall vara försedt med telegrafapparat äfvensom med telegrafkunnig konduktör, för den händelse tåget måste stanna ute på linjen. Härom heter det i förhørsprotokollet: Ett stycke norr om olycksplatsen försökte konduktör Julin att telegrafiskt

underrätta Elmhult om olyckan, men detta visade sig omöjligt. Han sände därför en bromsare, Månsson, till Elmhult med underrättelse. Någon undersökning, hvarför det ej gick att telegrafera, om det var därför, att apparaten var i olag eller att Julin ej var kunnig i telegrafering, synes ej hafva gjorts. Månsson hördes ej såsom vittne.

Seur à interpellation.
(Forts.)

I en punkt är förhørsprotokollet af den 12 jämförelsevis oförbehållsamt, nämligen då det relaterats om de underlydande konduktörernas, bromsarnes med fleres af rädsla förestafvade underlåtenhet att genast skynda Löffberg till hjälp.»

Jag har mycket mer, som jag kunde säga om denna sak, men det nu anförda torde vara tillräckligt för att ställa beviskraften af den undersökning, som vi nyss hörde uppläsa, uti en tvifvelaktig dager och för att visa, att mitt yrkande om en opartisk undersökning icke vinnes därigenom att man vänder sig till vederbörande där på platsen, till dem sålunda, på hvilka ansvaret hvilat. Järnvägsstyrelsen här uppe, den kan väl icke med sin åsikt om saken utöfva någon afgörande verkan på omdömet om huru det gått till vid olyckan. För resten är det alldeles orimligt att begära, att järnvägsstyrelsen skall kunna svara för allting. Ar det så ställt, vare sig genom bristfällighet i reglementet eller af annan anledning, att den icke kan så mycket lita på sina underordnade, att den kan ha en enda man därnere, som vid tillfälle som detta, då en fasansfull olycka inträffar, skall taga befälet öfver de andra och säga: »Jag befaller, att här skall gå ett extratåg nu genast,» — detta torde vara tillräckligt för att få de tveksamma och eländiga stackare, som kunna finnas, att icke sätta sig emot en riktig åtgärd — kan järnvägsstyrelsen icke lita så mycket på de underordnade, ja, då måste jag säga, att det vore en ren orimlighet att i något dylikt fall taga järnvägsstyrelsen för hufvudet, och här kan jag då sannerligen icke göra det. Men då måste en rättelse ske i *reglementet*, ifall där förefinnes en brist. Men den brist, som man här skulle kunna åberopa, synes mig vara af den beskaffenhet, att man icke skulle behöfva åberopa den, för så vidt det funnits en enda ordentlig karl på stället.

Jag tackar hans excellens statsministern för de nu meddelade upplysningarna, men jag måste på samma gång gifva till känna, att frågan — såsom jag erfar genom, snart sagdt, dagligen till mig ingående skrivelser från namngifna personer — har väckt en sådan, sannerligen icke behaglig, uppmärksamhet, att det icke får stanna vid de dokument, som nu upplästs här, utan frågan skall nog komma igen. Det synes mig vara vår skyldighet att taga reda på hvad man där nere sökt så mycket som möjligt öfverskylla och trassla bort.

Herr Nordström i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Jag ber att få yttra ett par ord med anledning af hvad här förekommit.

Svar å inter-
pellation.
(Forts.)

När en olycka inträffar, försiggår ju allting fort och hastigt; folk bli förvirrade och bestörta samt iakttaga icke allt så klart, att de sedan kunna absolut tydligt ihågkomma hvarje liten på saken inverkan omständighet. Det är detta, som gör, att det i de allra flesta fall, när en olycka af den art, hvarom nu är fråga, inträffar, är ytterst svårt att kunna få fram, huru det verkligen tillgått vid olyckan. Icke lång tid efter ifrågavarande urspårning vid Elmhult inträffade på Uppsala—Gäfle järnväg en urspårning, som till sin omfattning var större än den förra, ehuru lyckligtvis icke något människolif där gick till spillo. Där har man jämväl ansträngt sig för att få reda på orsaken till urspårningen. Somliga säga med bestämdhet, att olyckan berodde på ett axelbrott; andra säga, att det visserligen förekom ett axelbrott, men detta hade förorsakats af en järntacka, som fallit ned ifrån en lastvagn. I det fall, hvarom nu här är fråga, Elmhults-olyckan, har man konstaterat rälsbrott på två olika ställen af samma räl. När ett rälsbrott inträffar endast på ett ställe, blir det nästan aldrig urspårning. Åtminstone har man icke något exempel därpå från järnvägarnes historia här i Sverige. Under de snart 50 år, vi haft järnvägar här, har, om jag minnes rätt, förut blott en enda gång urspårning inträffat till följd af rälsbrott, och då hade rälsen sprungit i 10 bitar. Här sprang rälsen endast i två bitar, men det var tillräckligt för att få lokomotivet att välta. När något sådant inträffar, uppstår naturligtvis en fruktansvärd choc på hela tåget, vagnarna kastas till höger och till vänster, allt under det de ha sin rörelse framåt, kopplen brista och andra delar gå sönder. Den kraft, som verkar vid en dylik urspårning, är ingalunda obetydlig; skenorna rifvas upp och syllarna ryckas ur sitt läge och splittras.

Vid undersökningen af orsaken till Elmhults-olyckan har man måst stanna därvid, att ett rälsbrott förorsakat tåguruspårningen. Det kan ju hända, att ett främmande föremål funnits på rälsen och att detta varit den närmaste orsaken till rälsbrottet, men därom har icke någon utredning kunnat vinnas. Att spåret varit i ordning framgår däraf, att banvakten, sin plikt likmätigt, en stund före urspårningen farit fram öfver platsen på sin trehjuling. En sådan trehjuling löper med två, dubbelflänsade hjul å ena skenan och å den andra skenan med en liten rulle; är då spåret det minsta bragt ur sitt läge, faller det lilla hjulet ned, banvakten måste alltså ovillkorligen kunna märka, om spåret icke ligger rätt. Man har således stannat vid att antaga, att ett rälsbrott varit orsaken till urspårningen.

Herrarne skola icke tro, att man släpper en utredning i sådana fall som detta, utan man fortsätter nog med densamma. När urspårningarna i Norrland för ett par år sedan inträffade, fortsatte man länge med undersökningarna, och slutet blef, att invånarnes antal på Långholmen ökades med tre stycken, men

det dröjde en lång tid, flera månader, innan utredningarna voro klara. Vidare förekom t. ex ett olyckstillbud i Linköping, som man också hade mycket svårt att utreda, men som vi nu äro fullkomligt på det klara med. Där hade man medelst en koppartråd förenat de två trådarna, som föra signaler mellan en hemafor och hufvudstationen, och denna tråd, som var ditsatt af en tydlig sakkunnig person, gjorde, att signalerna icke kommo fram, till följd hvaraf en större olycka höll på att inträffa. Gärningsmannen ha vi icke fått reda på, ty den person, som hade i uppdrag att fullfölja undersökningen, blef sedermera tagen ifrån densamma för att utreda vissa svåra brott af annan beskaffenhet, som på den tiden timat i Gäfleborgs län, och nu senast har han varit sysselsatt med att uppdaga ett annat brott i Västergötland.

Star å interpellation.
(Forts.)

Jag har med detta velat antyda, att man ingalunda alltid åtnöjer sig med den första, så till sägandes officiella undersökning, som ju alltid måste göras, utan att man oftast länge nog fortfara med mera speciella försök att vinna klarhet i sakerna.

För närvarande har man emellertid beträffande den nu ifrågavarande olyckan vid Elmhult icke kunnat komma till något annat resultat — jag vill icke säga, att man skall kunna få reda på mera framdeles —, än att en räls sprungit på två ställen och att lokomotivet till följd däraf kastats ut af spåret. Jag skall emellertid icke längre uppehålla herrarnes tid med själva urspårningsfrågan.

Hvad angår själfva den medicinska behandlingen af eldaren Löfberg, som träffades af en så enastående och fruktansvärd olycka, kan jag icke på något sätt inlåta mig på denna fråga. Den föregående ärade talaren anmärkte emellertid, att medicinallådan icke var i ordning; jag vill därför upplysa, huru därmed förhöll sig. Det skall finnas en medicinallåda på hvarje station, och nyckeln till den skall förvaras i ett försegladt konvolut, som skall hänga bredvid lådan. Från denna låda skall man nu taga de första hjälpmedlen, när en olycka inträffar. Jag har icke förut haft anledning att undersöka, huru en sådan medicinallåda är utrustad, men såsom jag nu fått veta, är dess innehåll afsedt för sådana skador, som benbrott, armbrott, krossår o. d. Där finnas förbinderiartiklar och för öfrigt så godt som allting, som behöfs för behandling af sådana skador som de nyssnämnda, men där finns icke på förhand i ordning kalkliniment eller zinkliniment — jag vet icke, hvilketdera namnet är det rätta i föreliggande fall, ty uppgifterna härom äro olika — utan sådant måste, i händelse det behöfs, beredas för tillfället. Därför måste också doktor Örn vända sig till apoteket för att få det läkemedel, som i anseende till skadornas beskaffenhet var nödvändigt att anskaffa. Enligt intyg af läkaren vid Växjö hospital, var den skadade Löfberg behandlad med dylikt liniment, belagd med vadd och vederbörliga förband, och hade dessa af doktor Örn i Elmhult anlagda för-

Svar å interpellation.
(Forts.)

band i Alfvesta omsetts af doktor Lindstrand. I afseende å läkarnes förhållande till saken kan jag, som icke är fackman på det området, ej yttra mig vidare.

Nu emellertid till frågan därom, att extra tåg för den skadades fortskaffande icke anordnades. Järnvägsstyrelsen får naturligen nu, då man nu funnit, att det kan inträffa, att extratåg, där sådant är erforderligt, icke anordnas, föreskrifva, att i trängande fall och när möjlighet därtill finnes dylika tåg skola anordnas. Om också läkare icke alltid finnes tillstädes, bör väl vanligt sundt förnuft kunna i de flesta fall afgöra, om den skadade hastigt behöfver lasaretsvård, och då bör naturligtvis allt göras, hvad göras kan, för att bereda honom sådan. Här var emellertid nu den svårigheten, att när den skadade kom till Alfvesta, voro tåg i rullande gång på banan mellan Alfvesta och Växjö, så att det var omöjligt att få in ett extra tåg där. Den banan är för resten en enskild järnväg, som ej lyder under statsbaneförvaltningen.

Hvad slutligen det beträffar, att konduktören icke telegraferade omedelbart efter det att olyckan skett, skola herrarne komma ihåg, att utmed banan gå fram icke allenast järnvägstelegraf, utan äfven en stor del andra statens telegraf- och telefonledningar. Trådarnes antal kan jag icke exakt uppgifva — jag vill icke anföra någon siffra, för att icke möjligen säga något, som icke är korrekt —, men det är en 30 å 50 trådar, som gå fram efter banan, fästade på de där tvärsläarna å stolparne, hvilka herrarne nog observerat. När nu stolparne kastades omkull på en sträcka, trasslades naturligtvis trådarna in med hvarandra, och i denna oreda gick det icke att i en handvändning få tag i den rätta tråden. Det dröjde emellertid icke länge, knappt en timme, förrän allt var klart för telegrafering igen. Man kan icke med fog påstå, att icke konduktören gjorde hvad han kunde. Han sände genast bud till såväl Elmhult som Killeberg, så snart man blott hunnit öfvertyga sig om olyckans vidd och sedan man vidtagit alla de åtgärder, som ögonblickligen behöfde vidtagas. Konduktören gjorde alltså nog allt hvad han kunde.

Hvad beträffar det, som den ärade talaren omnämnde, att Elmhults station icke fått något svar från Killebergs station, när 5.10-tåget skulle utgå, äger sin fulla riktighet. Den man, som vid Killeberg hade vakten och skulle passa telegraf, hade försöfvit sig och hörde icke signalen. Han har nu därför fått det straff, som reglementet föreskrifver. Men att tåget gick ut med promemoria är säkert, såvidt man icke fört mig bakom ljuset, hvilket jag icke har den ringaste anledning att antaga.

Att lokomotiven i det urspårade tåget voro vid utgåendet i godt stånd — det ha vi hört, så att om den saken är ingenting att tillägga.

Järnvägsstyrelsen skall naturligtvis, så långt i dess förmåga står, låta sig angeläget vara att vidtaga alla de mått och steg,

som erfordras för att i görligaste män undvika ett upprepande af olyckshändelser af ifrågavarande slag. *Svar å interpellation.*

Jag vill emellertid tillägga ett par ord, nämligen att genast efter urspårningen nedskickades ifrån järnvägsstyrelsen en direktör å maskinafdelningen, hvarjämte öfverdirektören för banafdelningen personligen reste dit ned. Man kom dock då icke till något annat resultat beträffande urspårningsorsaken än det, hvartill man, enligt hvad jag här yttrat, redan kommit; men vi hafva fått en bekräftelse på den af oss ända sedan 1899 hysta och upprepade gånger uttalade öfvertygelsen om nödvändigheten däraf, att räls, som äro mer än 25 å 30 år gamla, och därtill lätta, måtte utbytas mot tyngre. Jernvägsstyrelsen har under de senaste åren gjort sådant utbyte i ganska stor omfattning, och Kungl. Maj:t har nu medgifvit, att alla räls af samma tillverkningsort och år som de, hvilka lågo på den bandel där urspårning nu ägt rum, i år få utbytas, och jag hoppas och tror, att det icke skall dröja länge, innan den lätta rälsen försvunnit från alla Sveriges banor söder om Uppsala. Hade den plan för rälsutbytet, som järnvägsstyrelsen gjorde år 1899, blifvit genomförd, skulle dessa lätta räls redan med 1901 års utgång ha varit utbytta mot andra starkare. Omständigheter, om hvilka jag icke behöfver erinra, ty herrarne känna dem väl, gjorde emellertid, att den nämnda planen icke blef fullständigt genomförd. Men nu hoppas jag, att det icke skall dröja länge, innan så har skett.

Jag har icke något vidare att yttra i frågan.

Vidare anfördes ej i detta ämne.

§ 4.

Bevillningsutskottets härefter föredragna betänkande n:o 61 blef af kammaren ånyo bordlagdt.

§ 5.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande n:r 62, angående beräkning af vissa bevillningar för år 1904; och beslöt kammaren bifalla hvad utskottet däri hemställt.

§ 6.

Efter föredragning häruppå af statsutskottets utlåtande n:o 103, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande af medel till åtgärder för lindrande af den uti de norra delarne af riket genom 1902 års felslagna skörd uppkomma nöd, begärdes ordet af

Herr Sjö, som anförde: Herr talman, mina herrar! Det kännes icke alls behagligt att uppträda i denna fråga, och jag

gör det också hufvudsakligen endast för att lämna några upplysningar.

Förhållandet är, att den afdelning inom utskottet, som hade denna fråga till förberedande behandling, intog i det förslag till utlåtande, som den afgaf till utskottet, några uppgifter om vissa fonder, men på yrkande utaf en af utskottets ledamöter uteslötos sedermera dessa uppgifter, hvarför de nu icke äro för kammaren tillgängliga. Jag skall emellertid tillåta mig att meddela något angående ifrågavarande fonder och dessutom lämna några andra upplysningar i frågan.

Utskottet säger här på sid. 5 i betänkandet: »Utskottet har velat meddela, att, efter hvad från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen lämnade uppgifter gifva vid handen, till oafslutade arbetsföretag inom sagda län beviljats understöd af statsmedel till följande belopp, nämligen:

till frostutdikningar, 119 företag.....	kronor 518,280: —
» väg- och brobyggnader, 149 företag	» 892,200: —
	<hr/>
	tillsammans kronor 1,410,480: —

hvertill torde kunna läggas 65,800 kronor, utgörande kostnaderna för byggandet af två broar och för en väganläggning i nämnda län, om hvilka företags utförande under detta år väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjort framställning hos Kungl. Maj:t. Enligt hvad för utskottet vidare uppgifvits, torde af dessa medel omkring 850,000 kronor komma att användas under innevarande år». Där ville vi inom afdelningen intaga följande stycke: »och då härjämte tages i betraktande, att länets nödhjälpsfond, som handhafves af Kungl. Maj:ts befallningshafvande, uppgår till nära 300,000 kronor samt att Gellivare, Jockmocks, Arvidsjaur, Arjeplogs, Pajala och Tarendö socknar äga skogsmedelsfonder å tillsammans öfver 217,000 kronor, torde framgå, att medel till betydliga belopp redan förefinnas, hvilka, åtminstone till stor del kunna under innevarande år disponeras för det nu ifrågavarande ändamålet». Jag har äfven fått uppgift om att Arvidsjaur's allmäningsfond gifver en årlig ränta af 29,980 kronor, hvilket kapitaliseradt efter 4 procent representerar ett kapital å 749,950 kronor, samt att Pajala och Tarendö skogsmedelsfond lämnar en årlig ränta af 35,000 kronor, hvilket efter 4 procent motsvarar ett kapital af 875,000 kronor. Tillsammans utgöra alltså dessa fonder 1,624,950 kronor.

Därtill kommer, att stora anslag beviljas för utförande af åtskilliga arbeten däruppe, icke allenast vägarbeten och brobyggnader, utan äfven utdiktningföretag. I år ha vi ju anslagit 210,000 till vägbyggnader i Norrland. Allt som allt blir det ganska väsentliga belopp, som man däruppe har att röra sig med. Man kan, synes det mig, vara tveksam, om det är rätt att anslå ännu mera medel åt dessa trakter, då de ännu icke användt de

stora fonder, som stå till deras förfogande. Inom utskottet upplystes det, att vid järnvägslinjerna norr ut ligger det stora rader af allt det foder, som på sista tiden kommit dit upp; det ligger där utan skydd, utsatt för vind och regn. Huru länge det skall ligga där eller hvad nytta det skall bereda, det lämnar jag därhän. Den person, som berättade detta, hade just i dagarne kommit tillbaka från en resa i dessa trakter.

Jag har för öfrigt talat med några kamrater här från Norrland och jag har äfven talat med ordföranden i nödhjälpskommittén, och på min fråga, om norrlänningarna verkligen behöfva det anslag, som Kungl. Maj:t nu äskar, har det svarats nej, ty, har man sagt, de ha tillräckligt med medel förut. Men det oaktadt kommer ett sådant förslag som detta fram.

Jag skall nu icke göra något yrkande, utan jag har endast velat lämna dessa upplysningar om de fonder, som stå till norrlänningarnas förfogande, och kammaren får sedan tänka och handla, som den finner vara billigt och rättvist.

Herr Boström: Till en början vill jag erinra därom, att det nu ifrågavarande anslaget afser att hjälpa de norra delarne i riket.

Det är mycket riktigt, som herr Sjö nämnde, att åtskilliga uppgifter om vissa fonder där uppe i Norrbotten blifvit utslutna ur utlåtan, men det skedde därför att hvarken utskottet eller den afdelning, som beredt frågan, hade klart för sig, huru stor del af dessa fonder, som redan disponerats. Det är bekant, att en del af dessa medel utgått som lån till åtskilliga små hemmansägare i Norrbotten.

Jag skall icke upphålla tiden längre, utan ber endast att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Föredrogs och godkändes statsutskottets utlåtande n:o 105, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjunde huvudtiteln framställda förslag om höjande af anslaget för kontroll å tillverkningsavgifter.

§ 8.

Till afgörande förelåg härefter statsutskottets utlåtande n:o 97, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om anslag för en undsättningsexpedition till Södra Ishafvet.

Om anslag för en undsättningsexpedition till Södra Ishafvet.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att Riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, till bestridande

Om anslag för en undsätt-
ningsexpedi-
tion till Södra
Ishafvet.
(Forts.)

af vissa kostnader för en expedition, afsedd att bringa undsättning åt docenten O. Nordenskjöld och hans följeslagare på ångfartyget Antarctics expedition till Södra Ishafvet, anvisa högst 200,000 kronor att af riksgäldskontoret förskottsvis utbetalas för att framdeles hos Riksdagen anmälas till ersättande.

Reservation hade afgifvits af herrar *Persson* i Tällberg, *Sjö*, *Olsson* i Fläsbro, *Emthén* och *Anderson* i Hasselbol, hvilka föreslagit, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr *Sjö*: Det är icke mycket trefligare att uppträda i denna fråga, men jag har likväl ansett mig böra yttra några ord i densamma.

Af betänkandet framgår, att den expedition, hvarom nu är fråga, utrustats af enskilda mäcenater, men då så är förhållandet, har det syntts mig och mina medreservanter, att dessa rika män, som lämnat expeditionen medel, nu icke borde undandraga densamma sitt beskydd, utan hjälpa den i nöden och icke kasta alla omsorger i det afseendet på staten, då det ju i alla fall är dessa personer, som satt expeditionen i tillfälle att komma i den svåra belägenhet, hvari den nu torde befinna sig. Det är denna uppfattning, som jag och mina medreservanter kommit till inom utskottet. Om vi nu lämna anslag till utrustande af en ny expedition, kanske äfven den blir borta, och så får man fara och söka efter den.

Jag vill icke, att staten skall understödja dylika äfventyrliga färder, och därför har jag inom utskottet höjt min röst mot detta anslag. Om det går igenom, skall man nog komma ihåg och anteckna hvad som i detta fall förekommit.

Jag har icke heller något yrkande att göra i denna fråga, utan jag har endast velat uttala till protokollet min mening, att jag af nu uppgifna skäl icke kan vara med om att bevilja detta anslag.

Herr *Nilsson* i Skärhus: Jag anser för min del, att den af herr *Sjö* nu uttalade uppfattningen är den riktiga. Jag kan icke förstå, huru kammaren skulle kunna vara med om att af statsmedel utrusta en sådan expedition som den här ifrågasatta, hvilken man ju kan riskera skall kunna gå samma öde till mötes som den föregående expeditionen. Jag tycker, att det ligger närmast till hands, att de personer, som från början tagit planen om hand och lämnat medel till densammans utförande, också fullfölja den förbindelse, de sålunda iklädt sig. Den expedition, som man nu vill skicka ut, kan ju, om den vill söka vinna sitt mål, råka ut för samma äfventyrligheter som den andra expeditionen.

Och dessutom är det alldeles omöjligt att veta, på hvilken punkt denna befinner sig, och till någon lustresa vill jag icke, att staten skall lämna bidrag.

Jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan.

(Om anslag för en undsättningsexpedition till Södra Ishafvet.
(Forts.)

Friherre De Geer: Jag har visserligen från första början, då denna expedition planerades, hört till dem, som afrådt från densamma på grund af de stora kostnader, särskildt antarktiska expeditioner oundvikligen måste kräfvä, och då jag anser, att den svenska forskningen äfven i afseende på polarområdena har vida närmare liggande verksamhetsfält, där den med långt mindre kostnader kan fullfölja flera för vetenskapen synnerligen viktiga arbeten. Men då nu denna expedition genom dess ledares outtröttliga energi faktiskt kommit till stånd, och då utan tvifvel det mål, den satt sig före, i och för sig ur flera synpunkter är synnerligen beaktansvärdt, och då Sverige genom detta på enskild bekostnad åstadkomna företag blifvit representeradt i en stor och på många håll med mycket intresse följd internationell undersökning af de hittills så ytterst litet kända sydpolartrakterna, måste jag biträda utskottets hemställan. Reservanternas åsikt, att de enskilda mäcenater, som redan lämnat så betydande bidrag till expeditionen, nu också borde åtaga sig den undsättningsexpedition, som är erforderlig, synes mig däremot vara något obillig. Jag har från väl underrättadt håll hört uppgifvas, att mäcenaternas kostnader för den ifrågavarande expeditionen torde uppgå till omkring 250,000 kronor. Därutöfver har man nu från enskildt håll lyckats hopbringa äfven de 50,000 kronor, som utom det af Kungl. Maj:t nu begärda anslaget erfordras för undsättningsexpeditionen. Under sådana förhållanden torde man lätt nog inse, att det måste vara ytterst svårt att på enskild väg anskaffa också hela det återstående belopp, som kräfvdes för en på betryggande sätt utrustad undsättningsexpedition. Om staten icke här ingriper, är det den största risk för att de 27 deltagarne, af hvilka en är argentinare, 12 norrmän och alla de öfriga svenskar, samtliga skola omkomma. De hafva nämligen endast nödortfigt med proviant för den nu pågående, ofrivilliga öfvervintringen. Om de icke få undsättning till nästa milda årstid, då det är möjligt att med fartyg framtränga till ifrågavarande trakter, måste de därför, så vidt man kan se, under nästa år omkomma, och med dem gå äfven de vetenskapliga observationsserier och andra resultat, som de med stora uppoffringar lyckats insamla, förlorade.

Hvad angår den siste ärade talarens yttrande, att man icke skulle ha några utsikter att anträffa expeditionen, vill jag framhålla, att jag för min del icke kan dela hans uppfattning i detta afseende. Ett parti af den svenska expeditionen har nämligen som bekant öfverintrat på en punkt, hvars läge är väl känt och för öfrigt också angifvet på den karta, som åtföljer den kungl.

*Om anslag för
en undsätt-
ningsexpedi-
tion till Södra
Ishafvet.
(Forts.)*

propositionen. Meningen är nu den, att undsättningsexpeditionen skall gå direkt till denna punkt, där öfvervintringsstationen befinner sig; och då bör man ju omedelbart anträffa åtminstone hela öfvervintringspartiet, i händelse Antarctic icke nått fram till det-samma. I detta fall vet man därjämte tämligen noga, på hvilka ställen man har att söka fartyget. I den kungl. propositionen finnas sålunda omnämnda de 5 till 7 nordligare än vinterstationen belägna punkter, som Antarctic ämnade besöka innan årstiden kunde väntas blifva sådan, att man kunde afhämta öfvervintringspartiet. Det synes nämligen icke osannolikt, att fartyget under denna färd blifvit utsatt för något missöde, då man ju äfven här hade att söka sig fram genom synnerligen ofullständigt kartlagda trakter, som därtill äro kända för sina våldsamma stormar. Det är sålunda väl möjligt, att fartyget kommit på grund eller lidit ett eller annat slags haveri, så att de ombordvarande nödgats öfvervintra vid någon punkt någonstädes norr om öfvervintringsstationen, men dock inom ett område, som icke är så vidsträckt, att det ej af en undsättningsexpedition någorlunda väl kan genom-sökas. Ej heller torde denna trakt vara så besvärad af is, att undsättningsexpeditionen här skulle löpa någon nämnvärd risk för instängning. Detta torde också gälla själfva öfvervintringsstationen.

Skulle däremot Antarctic lyckats komma oskadd fram till öfvervintringsstationen och där ha afhämtat flertalet af de öfvervintrade, föreligger den möjligheten, att fartyget sökt tränga längre åt söder, och under sådana förhållanden kan det naturligtvis blifva svårt att träffa på de medlemmar af expeditionen, som åtföljt fartyget. I hvarje fall bör man kunna påträffa och rädda doktor Bodman och hans följeslagare, som under fartygets tur söderut skulle kvarstanna vid öfvervintringsstationen för att afsluta de observations-serier man önskade utföra under loppet af ett helt år. I båda fallen skulle ju därjämte resultaten af denna viktiga del af expeditionens arbeten blifva räddade åt vetenskapen.

Jag vill för öfrigt framhålla, att denna expedition redan under sin tidigare del ernått mycket betydande resultat. Professor Tullberg i Uppsala, hvilken haft tillfälle att taga del af de zoologiska samlingar, expeditionen hittills hopbragt och hemsändt, har meddelat mig, att sällan har så stort zoologiskt material hembragts af någon svensk expedition. Dessa samlingar utgöra ett 20-tal olika lådor med väl preparerade hafsdjur, tillhörande former, som gifvetvis ha ett särskildt stort intresse för skandinaviska forskare, hvilka redan äro väl förtrogna med de arktiska havfvens under liknande förhållanden lefvande djurformer. För öfrigt har expeditionen hemskickat flera kistor med geologiska, botaniska och hydrografiska samlingar. Nere i Port Stanley ligga 16 fat med skinn af säldjur, 15 lådor med andra zoologiska samlingar, 8 lådor med botaniska samlingar och 2 med fossila växt- och djurlämningar. Dessutom har hos guvernören i Port Stanley

särskildt deponerats en väl tillsluten låda, innehållande kolorerade zoologiska planscher, kartor, exponerade fotografiplåtar samt journaler, förda af Antarcitics naturforskare, och slutligen har man ju äfven att vänta sig de omfattande journalerna från öfvervintningsstationen. Naturligtvis skall undsättningsexpeditionen i hvarje fall taga hand om allt detta och laga, att det i oskadadt skick blir hemfördt till Sverige och sålunda kommer vetenskapen till godo.

Om anslag för en undsättningsexpedition till Södra Ishafvet.
(Forts.)

Af dem, som troligen finnas kvar å öfvervintningsstationen, får undsättningsexpeditionen närmare upplysningar om den väg Antarctic ämnade följa, ifall den redan besökt och åter lämnat stationen för att framtränga längre mot söder. Det är då en möjlighet, att fartyget blifvit inspärradt af isen, innan man hunnit alltför långt ifrån öfvervintningsstationen, och att besättningen sålunda kunnat sätta sig i förbindelse med denna. Äfven i händelse detta alternativ inträffat, finnes utsikt för att man skall träffa på hela expeditionen och kunna rädda samtliga dess medlemmar. Skulle däremot fartyget hafva lyckats tränga ännu längre mot söder, är det ju nog möjligt, att man icke kan bringa direkt hjälp åt hela expeditionen, men då vi ju gent emot denna möjlighet hafva flere rätt goda utsikter att kunna bringa omedelbar räddning åt våra djärfva landsmän, bland hvilka befinna sig flere af våra mera hoppgifvande, yngre vetenskapsmän, anser jag allvarsamma skäl tala för att staten här ingriper.

Det statsanslag, som nu begäres, eller 200,000 kronor, är visserligen ganska betydande, men det har måst sättas till detta belopp, för att man skall vara betryggad mot alla tillfälligheter, och det är högst sannolikt, att icke hela anslaget behöfver användas.

Argentinska regeringen, hvilken, som bekant, ombord å fartyget har en representant i löjtnanten vid argentinska flottan Sabral, har uttalat sitt lifliga intresse för expeditionen och kommer utan tvifvel att på allt sätt verksamt biträda densamma genom att lämna kol och proviant eller annan utrustning. Där nere finnes däremot icke något lämpligt fartyg eller passande manskap, under det vi hafva utsikt att erhålla såväl från vår flotta utvaldt manskap som framför allt en officer, hvilken redan förut i de arktiska trakterna visat sig äga de egenskaper, som äro viktigast för att vid färden i drifisen kunna på samma gång våga hvad som hör vägas, och förstå att undvika hvad som i ett fall sådant som detta icke får riskeras. Det är nämligen gifvet, att undsättningsfartyget icke får tränga för långt in i packisområdet, utan måste bringa den hjälp det kan, utan att för egen räkning äfventyra en öfvervintring.

På grund af hvad jag här anført ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Om anslag för
en undsätt-
ningsexpedi-
tion till Södra
Ishafvet.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Höjer, Wallis* och *Ernst Carlson*.

Herr Hjärne: Herr talman, mina herrar! Jag vill öppet förklara, att denna fråga synes mig i flere afseenden brydsam. Men jag anser mig i alla fall böra rösta för Kungl. Maj:ts förslag, emedan jag icke vill på något sätt vara med om att bära ansvaret för, att en svårare olycka träffar dessa våra djärfva landsmän och utmärkta forskare.

Jag är också fullständigt öfvertygad om att dessa forskares arbeten, till hvilka vi måste önska all lycka, komma att medföra goda resultat. Vi hafva af den föregående talaren hört en kompetent sakkunnigs mening därom. Men jag anser mig dock här böra uttala, att enligt min mening den tveksamhet och det motstånd, som denna fråga mött i Riksdagen, bör för framtiden utgöra en varning, att man med större kritik och större omsorg, än här varit fallet, förbereder sådana äfventyrliga expeditioner. Det kan synas, som om det forskningsfält, åt hvilket denna expedition egnat sin verksamhet, är i flera afseenden uttömmade. Men jag tror för min del, att, om man alltför mycket vågar människolif och medel, allmänna och enskildas, på expeditioner af denna art, torde det i längden icke lända vår vetenskapliga forskning och kultur till gagn. Ty därigenom beröfvas ju andra forskningsföremål det understöd de säkerligen mycket väl förtjäna.

Jag har ansett mig böra göra detta förbehåll, då jag med min röst kommer att bidraga till att Kungl. Maj:ts proposition måtte vinna framgång.

Med herr Hjärne förenade sig herrar *Sterner, Hazén, Vahlquist, Styrländer, Österberg, Granlund, Zimdahl, Branting, Nyström, Carlheim-Gyllensköld, von Geijer* och *Thorsson*.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de härmed gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag å berörda hemställan och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Herr talmannen fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition.

Den, som vill, att kammaren bifaller statutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 97, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen utföll med 115 ja mot 98 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 9

Å föredragslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande n:o 96, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser rörande trafikerandet af järnvägen Gellivare — Riksgränsen äfvensom angående beviljande åt Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält af ett lån å 20,000,000 kronor m. m., dels ock inom Riksdagen väckta motioner vidkommande berörda ämne.

Ang. beviljande åt Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält af ett lån å 20,000,000 kronor m. m.

I proposition af den 28 nästlidne april hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bifogadt utdrag af protokollet öfver civilärenden för samma dag, föreslagit, att Riksdagen, under medgifvande att Kungl. Maj:t å statens vägnar ägde med trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund, Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält ingå öfverenskommelse af den lydelse, det i statsrådsprotokollet omförmälda förslag utvisade, måtte bevilja, såsom lån till Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält, ett belopp af 20,000,000 kronor, att af riksgäldskontoret utbetalas på de villkor, som i nämnda öfverenskommelse närmare angåfves.

I anledning af denna Kungl. Maj:ts proposition hade följande motioner blifvit inom Riksdagen väckta, nämligen:

af herr *A. Bergström* (motionen n:o 62 i Första Kammaren) och af herr *S. Nordström* i Höglunda (motionen n:o 201 i Andra kammaren), hvilka motionärer sammanstående föreslagit, att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts proposition, måtte anhålla om förnyad utredning i ärendet i det syfte, som motionerna omfattade, och grundad på att staten inginge i ett bolag, hvilket öfvertog brytning och drift af de stora norrbottniska järnmalmsgrufvorna, såsom delägare med ett penningbelopp, som kunde anses erforderligt för att trygga företagens soliditet och handlingskraft;

samt af herr *G. V. Roos* (motionen n:o 202 i Andra Kammaren), hvaruti hemställts, att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts proposition i ärendet, måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t ville inleda underhandlingar rörande förvärfvandet till billigaste pris åt staten af aktiebolaget Gellivare malmfälts och Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolags malmtillgångar m. m. eller, om hinder därför mötte, af det antal aktier, minst hälften i hvardera bolaget, som kunde erhållas, äfvensom

Ang. beviljan- till nästa års Riksdag inkomna med det förslag, hvartill dessa
de at Luossa- underhandlingar kunde föranleda.
vaara-Kiiru-
navaara akti- I sammanhang härmed hade utskottet äfven till behandling
bolag och ak- förefaht en af herr *P. E. Lithander* i Första Kammaren väckt
tiebolaget Gel- motion, n:o 28, däruti föreslagits, att Riksdagen i skrifvelse till
livare malm- Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl Maj:t täcktes låta utreda,
fält af ett lån på hvilka villkor och till hvilket pris statsverket eventuellt borde
ä 20,000,000 söka förvärfva äganderätt till Gellivare och Kiirunavaara malm-
kronor m. m. fält af det eller de bolag, som visat sig vara rätte ägare till de-
(Forts). samma.

Utskottet hemställde dock:

- a) att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall; och
- b) att ofvan omförmälda, af herrar *Lithander*, *Bergström*, *Nordström* och *Roos* i ämnet väckta motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid utlåtandet var fogad reservation af herrar *Chr. Lundeberg*, *N. Fosser*, friherre *J. T. Gripenstedt*, *K. E. Bohnstedt*, friherre *N. A. H. Palmstierna*, greve *K. A. Posse*, *F. G. M. Ridderbjelke*, greve *C. O. Taube* och *C. J. G. Swartz*, hvilka föreslagit:

a) att i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande framställning Riksdagen, under medgifvande att Kungl. Maj:t å statens vägnar ägde med trafikaktiebolaget *Grängesberg-Oxelösund*, *Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag* och aktiebolaget *Gellivare malmfält* ingå öfverenskommelse af den lydelse, det i statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 28 april 1903 omförmälda förslag med däruti af reservanterna förordade ändringar utvisade, måtte bevilja, såsom lån till *Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag* och aktiebolaget *Gellivare malmfält*, ett belopp af 20,000,000 kronor att af riksgäldskontoret utbetalas på de villkor, som i nämnda öfverenskommelse närmare angåfves; samt

b) att ofvan omförmälda, af herrar *Lithander*, *Bergström* och *Roos* i ämnet väckta motioner måtte anses besvarade genom hemställan i föregående moment.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet på begäran lämnades till

Hans excellens herr statsministern *Boström*, som yttrade: Herr talman! Den proposition, som nu föreligger till kammarens behandling, har icke inom utskottet rönt något gynnsamt tillmötesgående, när den ju enhälligt blifvit afstyrkt af denna kammares ledamöter. Jag känner väl, hvad betydelse ett dylikt enhälligt votum kan hafva. Men i följd af sakens vikt vågar jag dock taga kammarens tid i anspråk för att söka belysa saken,

om kammaren möjligen skulle kunna finna skäl att frågå den ståndpunkt, som dess utskottsledamöter i frågan intagit.

Det yttrades redan vid remissen af denna proposition, att den framkommit alldeles för sent. Jag erkänner gärna det önskvärda uti, att den hade kunnat komma fram tidigare än som skett, men förhållandena voro sådana, att det icke lät sig göra. Kammaren vet väl, att den Grängesbergsbolagets stämman, hvarigenom köpet af aktierna i de norrländska bolagen beslöts, icke hölls förrän den 27 april. Man hade visserligen skäl antaga, att det beslut, bolaget i förevarande afseende fattat vid en tidigare stämman, skulle bekräftas af denna senare, men kammaren torde väl ändå finna det helt naturligt, att propositionen icke framlades, förrän från bolaget bindande beslut förelåge. Härtill kommer en annan omständighet, nämligen att den departementschef, som hade att bereda och som beredt ärendet, sjuknade, då propositionen skulle framläggas, och att i följd däraf en tillförordnad departementschef måste åtaga sig ärendet. Detta gjorde, att propositionen icke kunde framläggas förrän den 1 maj. Men man kan väl säga, att, när Grängesbergsstämmans beslut af den 1 april offentliggjordes, och hvilket beslut delgafs kamrarnes samtliga ledamöter, frågan faktiskt i sina grunddrag var till bedömande framlagd nästan en månad tidigare.

Syftet med den kungl. propositionen är ju klart. Det är att i svenska händer söka bevara de rikedomar, som ligga i de norrländska malmfälten. Detta är af vikt såväl i politiskt som i ekonomiskt afseende. Kammaren bör besinna, att det här gäller de kanske rikaste och bästa tillgängliga järnmalmfält i Europa, kanske i hela världen. Vi veta, att de malmgrufvor, som sedan långa tider tillbaka i hög grad anlåtats — de spanska — snart äro slutbrutna. Det är alldeles gifvet, att, när dessa grufvor icke längre lämna någon malm, behovet och begäret efter vår malm blifver ännu större än nu är fallet, och priset på densamma kommer i följd däraf att stiga. Då är det naturligtvis af synnerlig vikt, att samtliga svenska malmfält befinna sig under en ledning och i svenska händer. Därigenom kunna vi tillgodogöra oss de stora inkomster, som genom malmexporten kunna uppstå, och det är inga små belopp det gäller att tillvarataga. Kammaren vet, att Kiirunabanans transportförmåga beräknas till 2,700,000 ton, vidare att från Luleå exporteras ända till 1,000,000 ton eller låt oss säga i medeltal 900,000 ton, vidare att från Oxelösund exporteras Grängesbergsmalm till mellan 550 à 650,000 ton årligen. Läger jag tillsammans dessa tre siffror, får jag 4,200,000 ton. Men låt oss nu icke räkna med så stora siffror, emedan Kiirunabanans trafikförmåga icke genast är uppe i den största siffran, utan låt oss räkna endast 1½ million ton därifrån och 1½ million ton från Sveriges ostkust, således tillsammans 3 millioner ton. En stegring af endast en krona per ton af malmen skulle då betyda

Ang. beviljan-
de åt Luossa-
vaara-Kiiru-
navaara aktie-
bolag och ak-
tiebolaget Gel-
livare malm-
fält af ett län
å 20,000,000
kronor m. m.

(Forts.)

en ren ökad inkomst af 3 millioner kronor och en stegring af kronor 1: 50 per ton, $4\frac{1}{2}$ million kronor. Nu ber jag få säga, att dessa siffror ingalunda äro någon chimär. Jag har fått dem af personer, som jag vågar karakterisera såsom fullt sakkunniga och tillförlitliga. De anse, att en sådan stegring icke ligger utom det antagliga och troliga. Hvad en ökad inkomst af 3 å $4\frac{1}{2}$ millioner kronor skulle betyda, kunna herrarne lätt räkna ut. Vi kunna därmed nästan täcka, bland annat, en tredjedel af räntorna på vår statsskuld. En annan omständighet, som icke är af mindre vikt, är, att, om man kan få upp priset på den svenska järnmalmen, däraf följer, att priset på järn kommer att stiga och sålunda äfven priset på det svenska järnet. Nu är det gifvet, att ett svenskt bolag icke har något annat intresse än att söka bringa upp priset så mycket som möjligt, under det att, om grufvorna komma i utländska händer, intresset blifver af helt annan art.

Ja, kan man säga, detta är godt och väl, men vi hafva i själfva verket icke någon garanti för att dessa förmåner komma oss till godo, ty det kan hända, att Grängesbergsbolaget öfvergår från svenska händer till att komma under utländskt inflytande. Jag ber då först och främst att få erinra därom, att af de ungefär 21,000 aktier, hvori detta bolags aktiekapital för närvarande är fördeladt, endast mellan tre och fyra tusen äro i utländske mäns ägo. Återstoden är i svenska händer. Herrarne veta, att bolaget redan vidtagit sådana åtgärder, att inga ytterligare aktier, hvarken af redan befintliga eller af de nya aktier, som det är meningen att utsläppa, skola kunna komma i utländsk mans ägo. Därtill kommer, att reservanterna i statsutskottet föreslagit ett tillägg, innefattande att bestämmelserna om rösträtt vid bolagsstämma skulle på det sätt ändras, att ingen finge rösta för mer än $\frac{1}{20}$ af de vid bolagsstämma representerade aktierna. Härigenom försvåras möjligheten att med en massa aktier på en hand kunna åstadkomma omhvälfningar.

Men detta kan icke håller vara nog, svarar man, ty utlänningarna kunna öfvertala en svensk att öfvertaga aktier och fungera som bulvan. Jag vill nu endast säga, att jag tror icke mycket på denna möjlighet, ty det är icke första klassens folk, som skulle vilja åtaga sig att på detta sätt medverka till kringgåendet af våra lagar och författningar. Det är icke heller precis något nöje att utan vidare släppa ifrån sig äganderätten till handlingar af ett sådant värde, ty vi må komma ihåg, att sedan Grängesbergsbolaget, såsom är ifrågasatt, ökat sitt aktiekapital till 32 millioner kronor, så behöfs det aktier för 16 å 17 millioner kronor i utländska händer för vinnande af majoritet, och faktiskt behöfs det ännu mer i penningar. Herrarne veta nämligen, att bolagets aktiekapital är uppe i ett med mer än 50 procent öfver pari stegradt pris. I själfva verket skulle det således erfordras 24 å 25 millioner kronor, och detta ger man icke gärna ifrån sig.

Sålunda kan man väl teoretiskt sedt säga, att det är tänkbart, att bolaget kommer under utländskt inflytande, men praktiskt sedt måste man påstå, att detta icke är möjligt. Jag kan alltså icke se någon egentlig fara för att Grängesbergsbolaget skulle komma under utländskt inflytande. Det är då mycket sannolikare, att malmbolagen göra detta, ty man måste komma ihåg, huru mycket bättre ställningen för spekulanter där uppe nu är än förr. Nu är allting klart, anläggningarna vid malmbergen äro färdiga, banan och hamnen äro färdiga. Då det förut, när allting var under anläggning, kunde komma spekulanter i så stort antal, som förhållandet var, huru mycket lättare skall då icke detta kunna ske, när allting är färdigt? Det är ju ingen kinkig kalkyl att se efter: Hvad är brytningskostnaden? Hvad är banfrakten? Hvad är sjöfrakten? och följaktligen: Hvad kan man betala?

Utskottet har också ett annat skäl för afslag, i det utskottet säger, att det är att slå in på en farlig väg att understödja ett enskildt bolag. Har man gjort detta med ett bolag, kunna flera komma och begära detsamma, och man kan slutligen stå inför konsekvenser af icke önskvärd art. Jag vill för min del nu icke gå in på, att ett bifall till den kungl. propositionen skulle innebära, att Riksdagen behöfde anse sig icke kunna säga nej till hvad Riksdagen funne icke förtjäna bifall. Jag har för min del aldrig funnit, att Riksdagen varit bekajad med någon sådan svaghet, och jag tror icke håller, att Riksdagen för framtiden kommer att blifva det mer än den har varit. Dessutom undrar jag, om det skall vara så lätt att uppvisa ett bolag, likartadt med detta. Det är en affär, som har kostat i sin helhet vid pass 50 millioner kronor, däraf 12 millioner kronor i aktiekapital, hvadan 38 millioner kronor behöfva anskaffas genom lån. Det är då af vikt, att bolaget får dessa penningar i sådan form, att bolaget kan arbeta med fullkomlig trygghet. Nu håller jag det visst icke för otroligt, att penningar för denna affär kunna anskaffas i utlandet, fastän de då naturligtvis blefve i någon mån dyrare än om staten med sin kredit gått emellan. Men samma skäl, som enligt min uppfattning tala för att bolaget bör vara svenskt, tala också i sin mån för att bolaget med afseende å sitt kapitalbehof såvidt möjligt bör vara fritt från utländskt inflytande.

Hvad säkerheten beträffar, är den efter hvad jag kan förstå öfver all tvekan. Man må komma ihåg, att 1895 beräknades den ofvan jord varande malmkvantiteten till, lågt uppskattadt, något öfver 200 millioner ton, och jag tror, att senare undersökningar hafva varit mera benägna att höja denna siffra än att sänka den. Det behöfver således icke vara stort malmvärde för att gifva säkerhet för lånet. Därjämte hafva vi allt, som blifvit nedlagdt i byggnader och arrangement vid och omkring malmfälten samt vid hamnen. Jag får dock fästa herrarnes uppmärksamhet därpå att, såsom af handlingarna framgår, det förut finnes inteckningar

Ang. beviljan-
de åt Luossa-
raara-Kiiru-
navaara aktie-
bolag och ak-
tiebolaget Gel-
livare malm-
fält af ett lån
å 20,000,000
kronor m. m
(Forts.)

Ang. beviljan-
de åt Luossa-
vaara-Kiiru-
navaara aktie-
bolag och ak-
tiebolaget Gel-
livare malm-
fält af ett lån
å 20,000,000
kronor m. m.

för två obligationslån, nämligen dels ett på 10,000,000 kronor och dels ett på 10,500,000 kronor — fränsedt några smärre in-teckningar, som redan ligga i statens hand. Därtill kommer en annan om-ständighet, nämligen att Grängesbergsbolaget iklädt sig proprie-borgen för lånet. Herrarne hafva af den kungl. propositionen sett, att under det sista året, för hvilket Grängesbergsbolagets räkenskaper föreligga, bolaget haft en nettoinkomst af 2,100,000 kronor i rundt tal.

(Forts.)

Och efter hvad jag erfarit vid gjord förfrågan, är detta icke någon särskildt stor årsvinst, utan ungefär den, som bolaget i genomsnitt haft under en följd af år. Således är det garanterande bolaget i tillfälle att med sina inkomster, utan att behöfva beräkna någon inkomst ifrån malmfälten, betala hela annuiteten på det ifrågasatta lånet, hvilken annuitet skulle utgå med 6 procent, däraf $4\frac{1}{4}$ procent skulle beräknas såsom ränta och resten som kapitalafbet- talning, och således utgöra en summa af 1,200,000 kr. årligen; och jag vågar därför påstå, att säkerheten är öfver all tvekan god.

Man har vid remissen talat om den mot Gellivarebolaget anhängiggjorda rättegången. Det är gifvet, att man måste lägga ned denna rättegång, om affären skall komma till stånd, ty det kan ju icke ifrågasättas, att man skulle vilja köpa något, som säljaren kanske sedermera genom ett utslag kunde förklarar för- lustig. Och skulle genom en uppgörelse denna rättegång komma att nedläggas, kan jag för min del ej se något ondt däri.

Man har äfven talat om önskvärldheten af, att malmen måtte bli förädlad inom landet. Ja, detta är ett önskemål för oss alla. Men jag ber att få fästa herrarnes uppmärksamhet på, att äfven om järnvägens hela trafikkapacitet skulle tagas i anspråk, blir det blott 2,700,000 tons malm, som kunna forslas på densamma, och detta är en försvinnande liten del af det järnmalmbehof, som finnes. Man har räknat ut, vill jag minnas, att det ökade be- hofvet af järnmalm årligen är vid pass 100,000 tons; så starkt stiger behofvet af järn, och då är det alldeles gifvet, att, om vi, såsom jag hoppas, genom uppfinningar komma att få användning för den kraft, som finnes i de svenska vattenfallen, det kommer att finnas utväg att tillgodtgöra sig och afsätta massor af järn- malm långt öfver denna kvantitet.

Det talades äfven vid remissen om att sätta bolagen i kon- kurs. Jag tror för min del, att, när icke konkurs har kommit i fråga under de svåra skeden, som bolagen hittills haft att genomgå, det väl knappt kan tänkas, att sådan skall ifrågakomma nu, sedan skördens tid kommit. Och jag vill för öfrigt erinra om, att, så vidt jag har mig bekant, det där talet om konkurs, när det först började höras, gällde Gellivarebolaget, som är den obetydligare och svagare affären. Däremot har mig veterligt detta tal icke någonsin berört Luossavaara—Kiirunavaarabolaget. Då kan man ju säga: dessa begge bolag stå i borgen för hvarandra, men därpå

vill jag svara, att det starkare af dem, Kiirunavaarabolaget, endast står i borgen för annuiteterna på Gellivarabolagets obligationslån; och jag tror, att det nog har förmåga att honorera denna förbindelse. Dessutom tror jag icke, att det ligger i statens intresse att se en affär af denna storlek göra cession, allraminst som ej någon form för statens ingripande vid ett sådant tillfälle finnes.

*Ang. beviljan-
de åt Luossa-
vaara Kiiru-
navaara aktie-
bolag och ak-
tiebolaget Gel-
livare malm-
fält af ett lån
å 20,000,000
kronor m. m.*

Det var, när banan byggdes, förhoppning om, att brytningen af dessa malmtillgångar äfven skulle komma den svenska sjöfartsnärningen till godo. Kanske det roar herrarne att höra några siffror, som beröra denna fråga och som visa, att dessa förhoppningar verkligen äro på väg att realiseras. Från årets början till medio af denna månad har malmexporten från Narvik utgjort 275,700 tons; och däraf ha fraktats: med

svenska fartyg	70,000 tons,
norska och engelska.....	35,700 »
enligt tyska hyttkontraktet.....	170,000 » .

Detta kontrakt är uppgjort med flera hyttägare i Tyskland, hvilka själfva utfrakta malmen. Men af dessa 170,000 tons ha svenska fartyg fraktat 29,000 tons; norska 31,000 tons och tyska samt engelska 110,000 tons. Således ha af den hittills utskeppade kvantiteten, 275,700 tons, sammanlagdt 99,000 tons fraktats å svenska fartyg. Detta är ju en vacker och löftesrik början. Behaga herrarna höra, huru exporten gått från Luleå under sista året — den omfattar något öfver en million tons — kan jag med- dela, att af denna malmkvantitet utfördes

med svenska fartyg	40,61 procent
» norska »	18,62 »
» tyska »	20,56 »
» engelska »	18,61 » .

Jag har väl anledning tro, att med bolaget i svenska händer utvecklingen äfven kommer att fortgå i samma riktning, som den har börjat slå in på.

Men nu säger man: det är i alla fall det bästa, att staten blir ägare till malmfälten. För min del tror jag icke detta vara förhållandet, utan det synes mig vara alldeles gifvet, att en affär, som har en dylik omfattning och kräfver en sådan skötsel, bäst handhafves af enskilda. Det finnes nog en hel del missbruk, som behöfva korrigeras, men som den enskilda affärsledningen har lättare att reglera än staten. Och jag tror för min del, att staten, därest den beviljar bolaget detta lån, därigenom samt genom sitt innehavande af järnvägen äger tillräcklig kraft att göra sig gällande.

Man hör äfven den tanken framkastas, att det vore lämpligt att bilda ett bolag för exploatering af malmfälten, i hvilket staten skulle ingå såsom aktieägare med så stor aktiekvantitet, att staten

(Forts.)

Ang. beviljan-
de åt Luossa-
vaara-Kiiru-
navaara aktie-
bolag och ak-
tiebolaget Gel-
livare malm-
fält af ett län
å 20,000,000
kronor m. m.

(Forts.)

kunde hafva bestämmanderätten, under det att bolagets skötsel kunde öfverlätas åt enskilde. Ja, detta kan ju lätt sägas, men det enda att anmärka däremot är, att något sådant bolag eller förslag därtill ej nu existerar. För öfrigt tror jag, att hvad man vill vinna med ett sådant arrangement i det närmaste uppnås genom det här föreslagna sättet.

Reservanterna mot utskottets hemställan ha ju kommit med några förändringar i hvad Kungl. Maj:t föreslagit, bland andra den, att fraktbeloppen för malmen skulle bestämmas hvar tionde år. Jag erkänner obetingadt, att detta är en förbättring i Kungl. Maj:ts förslag, och jag vet också, att bolaget är benäget att acceptera detta villkor. Men så är icke förhållandet med en annan ändring, som reservanterna äfven vidtagit uti Kungl. Maj:ts förslag, då de nämligen velat borttaga den förmån, som Kungl. Maj:t velat bereda bolagen, nämligen att, för den händelse exporttull skulle komma att åsättas malm, bolagen skulle vara berättigade att af staten erhålla ersättning för tullafgiften för den kvantitet malm, som bolagen hade rätt att få fraktade. För min del tror jag, att det för bolagen är fullständigt omöjligt att gå in på den föreslagna ändringen, hvarigenom de utsätta sig för en exporttull utan att kunna få ersättning härför. Bolaget är ju bundet vid sina aftal och förpliktelser, och en så hög exporttull skulle ju kunna åsättas, att det kanske blefve ingenting öfver för bolagen själfva; och man kan ej begära, att bolagen skulle vilja hafva ett sådant damoclessvärd sväfvande öfver sina hufvuden.

För öfrigt har jag icke mer att tillägga. Jag vet, att propositionen på många håll väckt mycket missbilligande, men jag kan ej förstå annat, än att hade Kungl. Maj:t underlåtit att för Riksdagen framlägga ett förslag, som, så vidt Kungl. Maj:t kunde förstå, innebar trygghet för att malmfälten skulle stanna i svenska händer, hade Kungl. Maj:t ådragit sig ett mycket stort ansvar, i synnerhet som Riksdagen flerfaldiga gånger uttalat sin önskan, att så måtte ske. Och jag har den förhoppningen, att Riksdagens Andra Kammare genom det beslut, som den nu står i begrepp att fatta, måtte medverka till, att detta önskemål äfven blifver förverkligadt.

Herr Hedin: För att det ändamålet och det önskemålet skulle kunna vinnas, fordras helt andra åtgärder än de, som Kungl. Maj:t här föreslagit.

Men jag har nu icke begärt ordet för att ingå härpå, utan jag har begärt ordet för att redan i början af debatten göra några erinringar med anledning af ett här utdeladt papper, kalladt promemoria till statsutskottets utlåtande n:o 96. Jag har hört, att meningens från deras sida, som framlagt detta papper, är, att detsamma skulle få behandlas såsom ett amendement till det föreliggande förslaget från statsutskottet, d. v. s. att det skulle kunna

af kamrarne antagas under debatten såsom en liten ändring i utskottets förslag, liksom då vi eljest, vid behandlingen af o betydliga budgetsfrågor o. d., göra jämkningar i villkoren af den beskaffenhet, att hvarenda människa fullkomligt begriper, hvad de innebära och hvad konsekvensen af dem kunde blifva. Nu får jag för min del förklara, att öfvervägandet af något sådant som detta och dess förhållande till den kungl. propositionen, statsutskottets förslag och öfriga framkomna eller möjligen ytterligare framkommande förslag är en angelägenhet af den vidlyftiga, invecklade och svårfattliga beskaffenhet, att de, som icke äro mera skarpsinniga än jag — och det torde kanske finnas flere tiotal i kammaren, som icke det äro — behöfva en längre tid på sig, än som kan vara oss förunnad i detta ögonblick, då riksdagen efter vanliga anspråk och efter vanligt bruk är så nära sin afslutning. Detta kan icke behandlas såsom ett amendement. Det kan icke göras till föremål för pröfning med mindre att det först blir aflämnadt såsom motion i den ena eller andra kammaren samt remitteradt till vederbörligt utskott, som sedan har att afgifva utlåtande däröfver. Det vore annars rent våld. Vi äro angelägna om att i småsaker så noggrant vi kunna, efter bästa förstånd och samvete, iakttaga grundlagens föreskrifter. Grundlagens föreskrifter om riksdagsärendenas formella behandling stå öfver allt, som förekommer i något annat land, och oändligt högt öfver de bestämmelser, som gälla i de stora länderna. Riksdagsordningens förtjänster i detta fall äro sådana, att åtminstone hvar och en, som känner de utländska parlamentens förhandlingar och formerna härför, måste medgifva, att dessa formella förtjänster beträffande bestämmelserna om riksdagsärendenas behandling äro af den viktiga beskaffenhet, att de mycket väl kunna anses uppväga många eljest befintliga, låt vara ganska stora, sakliga brister, som denna grundlag kan förete. De stå högt öfver hvarje annat lands bestämmelser och så högt öfver de stora ländernas, att — jag upprepar detta — det skulle vara en orimlighet att ens försöka en jämförelse för att visa, att några sådana formella bestämmelser i andra länder kunna ens på långt håll jämföras med våra, såvida man icke har den uppfattningen, att bestämmelserna om ärendenas behandling äro i samma mån bättre och lyckligare, som de lämna fullt fria händer åt alla möjliga nycker och infall.

Då kan det gå såsom i franska deputeradekammaren, där man under de sista timmarne eller de sista dagarne af en session skyndar att midt under behandlingen af ett ärende, t. ex. ett budgetsärende, rycka in någonting, som efter alla våra föreställningar skulle göras till föremål för en särskild lag, eller att på stående fot och genom att först utverka urgence få igenom en höjning i budgeten, säg: där med 3 millioner, där med 5 millioner, där med 10 millioner o. s. v. De kunna göra det, därför att grundlagen — »de konstitutionella lagarne» — där ha öfverlämnats

*Ang. beviljan-
de åt Luossa-
vaara-Kiiru-
vaara aktie-
bolag och ak-
tiebolaget Gel-
licare maln-
fält af ett län
å 20,000,000
kronor m. m.*

(Forts.)

Ang. beviljan-
de åt Luossa-
vaara-Kiiru-
navaara aktie-
bolag och ak-
tiebolaget Gel-
livare malm-
fält af ett lån
å 20,000,000
kronor m. m.

åt reglementen att bestämma sådant, som vi anse vara lika viktigt som någonsin de paragrafer i våra grundlagar, hvilka bestämma förhållandet mellan Konungens makt och representationens. De kunna göra det därför, och de ha ytterligare en anledning att icke på något sätt genera sig, därför att de i allmänhet kunna lita på att senaten stryker dessa galenskaper — hvilket medför en dubbel fördel, dels att ingen olycka sker, och att man kan säga »vi ha gjort hvad vi förmått för att förbättra lönerna. men den fördömda senaten har efter vanligheten förstört det!» Det är således en dubbel vinst.

(Forts.)

Men när man ser detta, vet man således hvad det vill säga, att våra grundlagar icke tillåta — såvidt vi vilja gå samvetsgrant till väga — att så här i hastigheten, innan man hunnit snart sagdt läsa igenom det som föreligger, vara färdig att besluta om det, såsom om det vore i vederbörlig ordning behandladt i form af motion eller kungl. proposition. Det är detta jag velat anmärka, sedan jag förvissat mig om, att meningen lär vara att få denna promemoria betraktad såsom ett litet oskadligt amendement, som vi skulle äga att besluta om, innan det har varit föremål för utskottets behandling.

För öfrigt, hvad den föreliggande frågan angår, så, ifall denna debatt kommer att förlängas, skall jag då anhålla hos herr talmannen om ordet för att ännu en gång säga min mening i själfva saken.

Herr Burén: Herr talman, mina herrar! Den föreliggande frågan har ådragit sig mer än vanligt stor uppmärksamhet i hela vårt land, och detta är ej så underligt, då den äger en vidtomfattande betydelse — om icke så mycket för vår generation, så dock för kommande. Jag ber nu att få belysa denna fråga ur några synpunkter.

Först vill jag då göra några erinringar med anledning af trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösunds förslag, hvilket jag här har framför mig. Af järnvägsstyrelsens utlåtande öfver detta förslag ser man, att trafikförmågan hos banan Gellivare—Riksgränsen under de allra gynnsammaste förhållanden kan beräknas till högst 2,700,000 ton. Men, mina herrar, min uppfattning är, att denna järnväg ännu befinner sig på experimentets stadium! Vi ha visserligen några månaders erfarenhet från den nu förflutna vintern, och denna har ju medfört de mest gynnsamma naturförhållanden man kan tänka sig för järnvägsdrift, om man frånräknar de smärre, naturvidriga förhållanden, som inträdde senast nu i vårdagarne. Vid sådant fall att större trafik hinder eller andra störande moment, såsom strejker, krig och annat dylikt mellankomme, skulle den naturliga följderna däraf blifva den, att järnvägens trafikförmåga nedsattes högst väsentligt. Om vi stanna vid att trafikförmågan kunde komma att nedsättas med $\frac{1}{3}$, kan-

ske med hälften under vidriga omständigheter, och tänka hvad följden skulle blifva, om staten binder sig vid ett fraktaftal med ett enda bolag, då högsta trafikförmågan endast är 2,700,000 ton, inse vi, att följden häraf naturligtvis blir den, att alla öfriga gruf-företag där uppe och eventuellt startade förädlingsindustrier tillbakasättas. De få ej utfrakta sina produkter under sådana förhållanden, ty staten har ju bundit sig med aftal vid ett enskildt bolag om befordran af 1,500,000 ton och därigenom urstånd-satts att tillmötesgå öfriga trafikanters rättmätiga anspråk.

Vidare gör Grängesbergsbolaget framställning om en bestäm-melse att »under tiden för aftalets giltighet andra malmbefraktare ej finge erkännas *proportionsvis* billigare fraktvillkor än Luossa-vaara—Kiirunavaara aktiebolag.» Denna begäran finner järnvägs-styrelsen vara befogad. Det är ju mycket möjligt, att den är be-fogad, men å andra sidan innebär just detta, att alla andra malm-brytare, såsom Svappavaarabolaget, ja, till och med aktiebolaget Gellivare malmfält, skulle på den utländska marknaden komma i en ogynnsammare ställning, därför att summa summarum skulle frakten för Luossavaara—Kiirunavaara bolag utgå med 1 krona 93 öre pr ton, då det exempelvis för Gellivare-bolaget stipulerades, att den skulle utgå med 2,75 å 3,25 kronor pr ton. Härigenom skulle, som sagdt, alla andra trafikanter tillbakasättas och missgynnas i kon-kurrensen på den utländska marknaden. Är den principen, att kvantiten skall vara afgörande för fraktkostnaden, riktig, så till-lämpas denna princip sannerligen ej på något annat ställe i vårt land, jag vet speciellt — för att taga ett exempel från mitt fack, järnhandteringen — att om jag fraktar 5 tons eller 5,000 tons, så gälla för samma kvantiteter samma fraktsatser.

Vi komma så till bolagets begäran om restitution af export-tull. Jag beder att få ansluta mig till hans excellens herr stats-ministerns uttalande, att man inom kort eller åtminstone snart nog har att vänta en höjning i malmpriset. Då i sammanhang därmed hans excellens framhöll, att bolaget ej vill ingå på att med-gifva, att man af detsamma uttager en exporttull, som eventuellt åsättes järnmalm, synes det mig i stället, att — om man utgår från den förutsättningen, att bolaget skall kunna med visshet påräkna högre malmpriser i framtiden — det ej är obilligt begärtd, att bolaget underkastar sig en måttlig exporttull, som kan finnas vara af bolaget påkallad.

Jag ber att något få belysa frågan om malmtillgångarne i vårt land, och hoppas jag, att herrarne ej bli alltför trötta, då det kanske drar ut på tiden något. Jag tager mig friheten att först referera hvad en framstående bergtekniker, disponenten H. V. Tiberg, härom säger. Beträffande Kiirunavaara—Luossa-vaara yttrar han:

»Denna malmkomplex kan ensam anses representera *ungefär hälften af vårt lands hela malmtillgång*. Förekomsten är senast

Ang. beviljan-de af Luossa-vaara-Kiiru-navaara aktie-bolag och ak-tiebolaget Gel-livare malm-fält af ett lån af 20,000,000 kronor m. m.

(Forts.)

Ang. beviljan-
de åt Luossa-
vaara Kiiru-
naraara aktie-
bolag och ak-
tiebolaget Gel-
livare maln-
fält af ett lån
å 20,000,000
kronor m. m.

noggrannt undersökt, kartlagd och beskrifven af statsgeologen Lundbohm. Såsom af plankartan framgår, har malmen i *Kiiruna-vaara* en längd af omkring 4,000 meter. Af profilerna synes, att mäktigheten från den ofyndiga hängväggen i dagen, mätt vinkelrätt mot liggväggen, varierar mellan 45 och 150 meter med en medelbredd af 80 meter. Hvad 80 meters bredd vill säga, kan man exempelvis se i Grängesberg, där malmen endast på sitt bredaste ställe har 90 meters mäktighet. Såsom framgår af de 11 tvärsektionerna, hvilka äro utrönta dels genom sidoväggarnes stupningsförhållanden i dagen, dels genom diamantborrningar, har malmen stor yta i dagen, 43 hektar, men han smalnar nedåt, så att han i det hela har formen af en vigge. Denna vigges spets ligger, där mäktigheten är störst, efter sidoväggarnes stupning, på 720 meters vertikalt djup. Det minsta djupet blir 200 meter.

Luossavaara är, såsom bekant, en jämförelsevis liten fyndighet. Äfven här är genom borrning utrönt, att malmen smalnar rätt fort nedåt.»

År 1898 beräknades »tillgången i Kiiruna—Luossavaara till 340 millioner ton brytbar malm. Denna siffra torde emellertid vara icke så litet för hög. Det är nämligen — på grund af erfarenheter från andra håll — knappast sannolikt, att den brytvärda malmen allestädes går, såsom då antogs, ned till viggens spets, och den sektion, där malmen i dagen visar sin största mäktighet, 150 meter, och skulle nedgå till 720 meters djup. Den närmast söder därom belägna, är genom två borrhål undersökt och antyder endast 360 meters djupgående. Det är därför sannolikt, att tillgången i Kiiruna—Luossavaara snarare understiger än öfverstiger 300 millioner ton.»

Gellivare »är ett af de stora öfverskattningarnes fält, kanske framför andra. Den norrbottniska undersökningskommissionen af 1875 beräknade malmytan här till 73 hektar, således betydligt större än vid Kiiruna. Men när man i slutet af 1880-talet skulle jordrymma för att få utmål, tedde sig andra syner, och sedan arbetena ytterligare pågått, uppgaf prof. Nordenström 1897 malmytan till endast 20 hektar, således föga öfver $\frac{1}{4}$, af hvad som tidigare antagits och mindre än hälften af Kiirunas.»

De sammanlagda järnmalmstillgångarne i Norrbotten kunna med ledning af det sagda anslås till 500 millioner ton eller snarare något därunder. Lägges härtill de för mellersta Sverige beräknade cirka 110 millioner ton, så finner man, att Sveriges hela järnmalmstillgång balancerar omkring 600 millioner ton.»

Jag ber att i detta sammanhang få påpeka, att både England och Tyskland äga större malmtillgångar än vårt land, ty t. ex. minetterna i Lothringen innehålla mer än tre gånger så mycket som hela Sverige, de innehålla nämligen 2,1 milliarder ton. Hvad å andra sidan järnrikedomen beträffar finns troligen ingen malm i världen som kan jämföras med vår.

Den redan för närmaste tider tillernade *konsumtionen* är betydande, nämligen: *export* från Kiirunavaara—Gellivare 2,65 mill. ton, Koskulls kulle 0,1, Svappavara—Leveäniemi 0,5, mellersta Sverige 0,7 och utgång för svenska järnhandteringen 1,1 millioner ton. Summa 5 millioner tons pr år.

Svenska järnhandteringsens malmkonsumtion har på sista 70 åren sexdubblats, och man kan, trots bränsleproblemet, vara berättigad antaga, att den borde på ett århundrade kunna 3-dubblas eller i genomsnitt för detta århundrade uppgå till 2,2 millioner tons. Ser man, med hvilken svindlande fart malmexporten från Spanien ökats — den har på 8 år ökats från 5 till 9 millioner tons, — så synes det ej vara för djärft antaga, att vårt lands malmexport, om den ej hejdas, kommer, i trots af alla pappersgarantier, att ökas med åtminstone 50 procent eller från 4 till 6 millioner tons. Redan med dessa anspråkslöst beräknade öknin-
 gar, kunna vi antaga, att genomsnittskonsumtionen snart är uppe i 8 millioner tons, men redan med denna se vi vårt lands järnmalmstillgångar slut på 75 år.

Är det ej möjligt, frågar jag, att den svenska staten på ett bättre sätt kan tillgodose den inhemska förädlingsindustriens bästa än att på allt sätt uppmuntra en sådan kolossal malmexport.

Svensk-norska generalkonsulu i Hamburg skrifver till utrikesdepartementet den 17 februari 1902 bland annat:

»I ett föredrag, som hölls vid det nordiska handtverks- och industrimötet i Köpenhamn 1900, förekom följande exempel, som tydligt illustrerar, i huru hög grad värdet å järn och stål stiger med dess bearbetning.

Ett stycke järn af en kronas värde smides till en hästsko, och järnet är nu värdt 2 kronor. Valsas det ut till tråd, hvaraf göras små trådstift, blir dess värde 3 kronor. Förvandlar man järnet till stål, stiger dess värde till 5 kronor. Gör man af stålet synålar, äro vi uppe i 55 kronor, eller fina kirurgiska knifblad, så få vi 600 kronor; eller om man däraf förfärdigar dessa fina spiralfjädrar, som reglera oron i våra fickur, så blir järnstycket värdt 50,000 kronor!

Dessa enorma summor gå vi alltså förlustiga, när vi från våra nordliga landsändar endast utföra råämnet, och det är fördenskull uppenbart, att det mer och mer måste blifva vår uppgift att själfva förädla detsamma till tackjärn och stål samt att däraf producera varor, och detta icke blott för fyllandet af vårt eget lands behof, men ock för export till utlandet.»

Han säger vidare:

»En stor svårighet, som den skandinaviska järnindustrien emellertid har att bekämpa, är som bekant den rådande bristen på bränslematerial. Då vi emellertid icke såsom amerikanarne ha någon Carnegie, och då vi sakna anledning tro, att enskilda bo-

Ang. beviljan-
 de åt Luossa-
 vaara-Kiiru-
 navaara aktie-
 bolag och ak-
 tiebolaget Gel-
 livare malm-
 fält af ett lån
 å 20,000,000
 kronor m. m.

(Forts.)

Ang. beviljan- lag — såsom t. ex. i Tyskland, där stora elektricitetsbolag bildat
 de åt Luossa- en studieförening med ett par millioners kapital — skulle vilja
 vaara Kiiiru- tillhandahålla nödigt kapital för befrämjandet af praktiska försök,
 navaara aktie- så blir det nödvändigt, att staten träder emellan och beviljar
 bolag och ak- så blir det nödvändigt, att staten träder emellan och beviljar
 tiebolaget Gel- härför erforderliga penningar.»
 livare malm- Efter att han anfört, huru svenska staten går till väga, säger
 fjält af ett lån han vidare:
 å 20,000,000 kronor m. m.

(Forts.)

»I Tyskland däremot har man följt en motsatt väg, i det
 att Preussen sålunda äger domänskogar, som inbringa en årlig
 nettoinkomst af omkring 30 millioner mark och bilda en viktig
 grundval för statskrediten. Såsom betecknande för den preussiska
 statens ställning till bergsbruket må anföras, att denna stat är i
 besittning af ett stort antal bergverk, som den hufvudsakligen
 själf drifver. Man fortsätter ock där på den en gång beträdda
 vägen, som exempel hvarpå jag vill omnämna, att under inne-
 rande budgetsår ett förslag kommer att framläggas om inköp af
 stenkolsgrufvor till ett belopp af 60 millioner mark, i ändamål
 att staten skall blifva oberoende af privata spekulanter; beloppet
 skall erhållas genom utfärdande af preussiska *statsobligationer*.»

Då alltså Tyskland finner med sin fördel förenligt att besitta
 bergverk och drifva dem för kronans räkning, ligger det nära till
 hands att antaga, att de stora uppgifter, som föreligga med afseende
 å grufdriften å malmfälten i norra Sverige, borde kunna få en
 lycklig lösning genom att vi sloge in på den väg, som Tyskland
 anvisat, d. v. s. att staten öfvertog grufdriften, under det att
 den på basis af densamma utvecklade järntillverkningen af själf-
 klara skäl skulle komma att bero på privat initiativ.

Det borde därför, enligt mitt förmenande, vara af stort intresse
 för Sverige att göra bekantskap med det sätt, hvarpå Preussen
 administrerar och drifver sina domänbergverk.

Det har, mina herrar, uttalats stora farhågor för utländsk
 invasion, att utlänningarne skulle komma in här och exploatera
 våra gruffält och sålunda omöjliggöra deras användning till vår
 egen fördel. Jag har med anledning däraf gjort mig underrättad
 om en del förhållanden och har då från ett håll, som jag tillmäter
 mycket stor sakkunskap på detta område, fått upplysningar, som
 ge mig stöd för den uppfattningen, att någon sådan främmande
 inblandning icke är att befara åtminstone för närvarande.

Hvad vidkommer dessa bolags finansiella förhållanden, så lära
 exempelvis Gellivare-bolagets skulder nästan uteslutande vara till
 svenska banker, och dessa svenska banker lära utan undantag
 gjort den öfverenskommelsen att icke medgifva, att dessa grufvor
 öfvergå i utländingars händer. Ett aftal mellan bankerna lär
 äfven ha träffats, att åtminstone under år 1903 inga åtgärder
 komma att vidtagas, som kunna komma att störa dessa bolags
 finansiella ställning.

Herr Broms är nu, som bekant, hufvudpersonen i dessa

företag. Hvad då beträffar hans åtgöranden härvidlag, så har det blifvit mig upplyst, att dessa rykten om det utländska kapitalets inblandning i våra nationalekonomiska angelägenheter lära bero på de underhandlingar, som nämnde herre fört med en herr Kauffmann i Tyskland och en herr Harrison i England, båda två personer utan inflytande. Men de respektabla firmor, till hvilka herr Broms vändt sig, lära ha uttryckligen förklaradt, att de icke ville lyssna till hans framställning eller ingå på några som helst underhandlingar om kapitalplacering i de norrbottniska malmfälten annat än i samförstånd med den svenska regeringen. Jag tror därför, att den stora fruktan för utländsk inblandning, som särskildt på senare tid fått så kraftigt uttryck, ej är så stor.

Ledsamt nog kan jag i detta sammanhang icke underlåta att erinra om, att år 1902 erbjöds staten på regeringens begäran att få inköpa samtliga malmbergen i Norrland för en summa af 21,000,000 kronor, med rätt för säljaren att arrendera grufvorna på 40 år. Med det härför stipulerade arrendet och royaltyn skulle inom cirka 35 år köpeskillingen slutamorterats, hvadan staten sålunda utan någon som helst kontant kostnad skulle ha kommit i besittning af malmbergen. Man beräknade, att herr Broms vid detta tillfälle skulle ha gått ifrån affären med en samlad förmögenhet af två millioner; men man anser nu, att därest detta förslag, som nu föreligger från trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund, ginge igenom, skulle hans förmögenhet stiga till tio millioner, och gifver detta förhållande mig anledning tro, att det nu för malmbergen i fråga fordrade priset är för högt.

Mina herrar! Offra vi icke årligen nära hundra millioner kronor på vårt försvar? Och göra vi detta för att falla undan för ett första hotande ord utifrån, i all synnerhet när det gäller ett löst hot om ingrepp i våra nationella finansomsorger? Nej, vi göra dessa uppoffringar, enligt mitt förmenande, för att få tillfälle att ställa och styra om i vårt eget hus såsom vi finna lämpligast och för oss nyttigast. Kan det då vara i enlighet med vårt lands sanna intresse att för trettio år binda den svenska staten vid ett aftal, som *måste* medföra missräkningar och klafbinda svenska staten i dess handlingsfrihet?

Med stöd af hvad jag nu anfört anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Ehuru, såsom från statsrådsbänken omnämnts, den kungl. propositionen i föreliggande fråga inkommit ganska sent till Riksdagen, har den dock inom utskottet och den afdelning därpå, som haft denna fråga om händer, fått en förberedande behandling så samvetsgrann och ingående, som man skäligen kunnat göra anspråk på. Man har sannerligen synat den i sömmarna på allahanda sätt. Men utskottets flertal

Ang. beviljande af Luossavaara-Kiirunaavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält af ett län ä 20,000,000 kronor m. m.
(Forts.)

Ang. beviljan- har likväl icke kunnat komma till annat resultat, än som återfinnes
de åt Luossa- i utskottsberäkningarna.
vaara-Kiiru-
navaara aktie-
bolag och ak- af malm å linien Gellivare—Riksgränsen—Luleå äro enligt mitt
tiebolaget Gel- förmenande af den beskaffenhet, att om Riksdagen antog de-
livare malm- samma, skulle detta visa sig medföra ganska stora förluster för
fält af ett län statsverket. Herrarne behöfva endast tänka sig, att aftalet ej
å 20,000,000 kommer att räcka mer än 30 år, och tillika erinra sig, att under
kronor m. m. de senaste 30 åren arbetskostnaderna enligt verkställda beräkning-
(Forts.)

gar stigit på ban- och trafikafdelningarna med 67 procent och på maskinafdelningen med 63 procent, för att inse, att, om stegringen under de följande 30 åren kommer att fortgå i samma proportion, man själfklart måste ha misräknat sig i afseende på det belopp, hvarmed kostnadsstegringen kommer att ske. Man har nämligen gjort beräkningarna efter de förhållanden, som nu råda, och därigenom hafva de blifvit alldes för låga. Man har icke tagit i betraktande, att kolprisen kunna blifva högre och sålunda kostnaderna stiga. Vi veta, att kolprisen i följd af strejker kunna blifva ganska höga. Vi ha förut sett exempel därpå, att vid strejker arbetsprisen stiga, så att trafiken måste nedläggas. Så kan äfven ske där uppe i Norrbotten. Vidare kan det, såsom eu föregående talare anmärkte, inträffa krig och naturhinder, hvarigenom det för staten blifver omöjligt att fullgöra den öfverenskomna malmtransporten. Allt detta har framhållits inom statsutskottet och afdelningen. Och det synes äfven delvis vunnit beaktande af reservanterna, åtminstone så till vida, att de föreslagit, att staten skulle fritaga sig från ansvar för den minskning i malmtransporten, som kunde komma att förorsakas af naturhinder, men i öfrigt låtit statens åtaganden i fråga om nämnda transport kvarstå oförändrade. Hvar och en kan väl lätt inse, att, om staten brister i sina åtagna förbindelser i detta afseende under ett, två, tre år eller längre tid, det icke kan gå på annat sätt, än att staten får ersätta den förlust, som bolaget anser sig hafva under den tid, då i följd häraf å järnvägen icke transporterats den malmkvantitet, som i gällande kontrakt varit bolaget tillförsäkrad. Detta är ett betänkligt förhållande, som jag tror icke kan afhjälpas, ens om Riksdagen nu antager reservanternas förslag. Ty på ett, två, tre, fyra eller fem år kunna stora förändringar ske, som väl kunde påkalla en förhöjning af fraktafgifterna, men reservanterna hafva föreslagit, att dylika förhöjningar icke få företagas oftare än hvar tionde år.

Grängesbergsbolaget har vidare fordrat — det är sannerligen icke små fordringar detta förmögna bolag haft — och Kungl. Maj:t har för Riksdagen föreslagit, att man skulle till bolagets förmån afstå från en sida af statens egen bevillningsrätt, nämligen, för den händelse i Sverige järnmalm komme att äsättas exporttull, att bolaget skulle under vissa villkor vara berättigadt att af

staten erhålla ersättning för den tullavgift, som därigenom skulle drabba bolaget.

Ingen anade väl för några år sedan, att England skulle belägga kol med exporttull, ett sådant frihandelsvänligt land, som det är. Men det har gått så långt. Ty England behöfde väl alla inkomster, det kunde skaffa sig, för det krig, som då pågick. Och det kunde under sådana omständigheter icke blifva fråga om att vara vidare honnett, utan man beskattade de produkter och den rörelse, som man fann lämpligt. Och det är långt ifrån omöjligt, att äfven vi här i landet, med de stora anslag, som utgå till icke blott försvaret, utan äfven många andra ändamål, kunna komma i den ställning, att vi kunna få tillgripa en sådan eventualitet som åsättande af exporttull å järnmalm.

Hvad den nu pågående rätttegången beträffar, får jag säga, att jag icke anser staten böra under närvarande förhållanden nedlägga densamma. Jag tror tvärtom, att Kungl. Maj:t i detta fall tagit ett steg i rätt riktning. Ty med den som trumf på hand äfvensom med den exporttull i utsikt, hvarom bevilningsutskottet föreslagit Riksdagen att skrifva till Kungl. Maj:t, kunna vi vara förvissade om, att det icke skall gå så lätt för utlänningen att köpa de rika malmfälten där uppe. Det böra vi trygga oss vid. Och för resten får jag säga, att om det än kommer penningmän från Amerika, England eller Tyskland och lägga ned i våra malmfält 60 å 70 millioner kronor, så kan man vara förvissad om, att i farans stund den eller de nationer, hvilkas män slagit ned sina bopålar där uppe i norden eller där idka malmbrytning och förädlingsindustri, också skola tillse, att dessa blifva skyddade vid eventuellt krig eller trakasserier från utländska makters sida, så att man i det fallet kan få en god bundsförvandt, som står vid ens sida i farans stund. Man får äfven se frågan från denna synpunkt.

Hvad nu angår det stora lån, som Grängesbergs-bolaget för nu ifrågavarande ändamål sökt och Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att bevilja, får jag äfven om detta säga, att det är ganska höga fordringar, som bolaget kommer med. Litet hvar vet, hvilka stora resurser dessa bolag har, och därför torde det icke vara någon omöjlighet för detsamma att af enskilde upplåna den behöfliga summan. Vi hörde också den förste talaren nämna, att detta nog skulle kunna gå. Och då så är, tror jag för min del, att vi icke behöfva inlåta oss på denna affär.

Man har under de senaste åren, allt hvad man kunnat, hotat med att malmborgen där uppe i Norrland skulle öfvergå i utländska händer, om icke regering och Riksdag vidtaga åtgärder för undanröjande af en sådan fara. Sålunda hörde man för 14 å 15 år sedan, när det var fråga om att staten skulle — såsom också skett — inköpa Gellivarebanan, hurusom det hotades med att, därest icke svenska Riksdagen beviljade medel därtill, den skulle komma i

Ang. beviljande ått Luossavaara-Kiirunaavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält af ett lån å 20,000,000 kronor m. m.

(Forts.)

Ang. beviljan- utländska händer; och skulle utlänningarna sedermera också
de åt Luossa- komma att förvärfva äganderätten till malmkullarna där uppe, då
vaara-Kiiru- äro vi förlorade!
navaara aktie- Det är nu så långt tillbaka som 14 å 15 år, och ännu befinna
bolag och ak- de sig i svenska händer. Man får hoppas, att utlänningen skall
tiebolaget Gel- väl tänka sig för, såsom den föregående talaren sade, och icke in-
livare malm- låta sig på malmfältaffärerna i Norrland, med mindre än att han
fält af ett lån å 20,000,000 hört sig för hos Sveriges Riksdag och regering. Och därvid äro
å 20,000,000 kronor m. m. den pågående rättegången och utsikten till en eventuell export-
tull å järnmalm goda trumf, som man har på hand för att hindra
utlänningen att lägga vantarna på de stora rikedomar, som finnas
i Norrbotten.

(Forts.)

Enligt mitt förmenande vore det lyckligast och bäst, om Grän-
gesbergsbolaget stode fast vid ifrågavarande kontrakt, behölle hvad
det enligt kontraktet köpt samt antingen upplade ett obligations-
lån eller bildade ett nytt bolag för att sålunda få behöfliga pen-
ningmedel. Det vore på samma gång det bästa och enklaste.
Att staten trädde emellan, vore enligt mitt förmenande olyckligt.
Ty staten skall icke lägga sig i sådana här saker. Om den det
gör och upplånar penningar för att sedan försträcka bolaget, då
kan det hända, att statens kredit blir icke så oväsenligt för-
svagad.

Man får tänka äfven på denna omständighet. Och när jag
det gör och ser frågan från alla sidor, har jag icke kunnat komma
till annat resultat, än att jag biträdt den hemställan, som utskottet
här föreslagit.

Nu har bolaget och äfven Kungl. Maj:t ansett, att det skulle
utgöra en säkerhet, att det bolag, som skulle öfvertaga malm-
fälten, lämnade de aktier, som bolaget skulle förvärfva ägande-
rätt till, i statens vård. Men så kommer en punkt i kontraktet,
i hvilken det heter, att, därest aktieägaren skulle vilja sälja sina
aktier eller någon del däraf och han till Kungl. Maj:t inlämnat
behörigt bevis, att aftal om försäljningen ägt rum med viss person,
staten skulle hafva rätt att till sig lösa samma aktier inom ett
år därefter. Det kan hända, om ett dylikt stadgande blir antaget,
att det kan ske fingerade uppgörelser och fingerade erbjudanden,
och då skulle staten få göra sådana inköp efter fingerade pris.
Jag tror icke detta skulle vara lyckligt. Och för resten kan jag
icke förstå, hvad det skulle tjäna till. Ty det heter vidare, att
när staten öfvertager sådana aktier, är staten berättigad att inne-
hålla köpeskillingen såsom säkerhet för fullgörande af bolagets
förbindelser. Det synes mig, att aktierna i stället kunde utan
vidare få kvarligga. Då befriade man de statens ämbetsmän, som
skulle hafva detta om händer, från trassel och besvär vid pröfning
af de gjorda anbuden o. s. v.

Enligt hvad jag funnit vid granskning af den kungl. proposi-
tionen, kan jag icke anse annat, än att den är totalt oantaglig i

närvarande skick. Och det är fördenskull, herr talman, som jag skall be att få yrka afslag å Kungl. Maj:ts proposition och bifall till utskottets hemställan.

Sedan herr vice talmannen emellertid öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, lämnades på begäran ordet till

Herr Branting, som anförde: Herr talman, mina herrar! I det fruktansvärda virrvarr, hvaruti vi försatts genom bombardemanget med alla slags upplysningar och motupplysningar, skulle det vara synnerligen svårt att få någon fast ståndpunkt i denna fråga, som man nu ändå är tvungen att afgöra, därest man icke hade några bestämda, enkla hållpunkter i saken att hålla fast vid.

Den första och viktigaste synpunkten synes mig då vara, att man sträfvor att ställa det så, att man verkligen kan, genom de åtgärder som vidtagas, betrygga det *allmännas* väl och icke blott *enskildas* intressen; och det går ifrån min synpunkt på ett ut med att säga, att man bör vidtaga en sådan anordning, som småningom, eller med ens, men i alla fall tydligt och klart, leder till att dessa stora naturrikedomar där uppe i malmbergen bli allmän egendom, en statens egendom.

Vidare bör en annan hufvudsynpunkt vid bedömandet af alla dessa frågor beaktas, nämligen att man tar vederbörlig hänsyn icke blott till de stora finansierarnas intressen, som brottas om besittningsrätten där uppe, utan framför allt synes det mig vara Riksdagen värdigt att tänka på den befolknings bästa, som bygger och bor där och som genom sitt arbete skall bringa i dagen och tillgodogöra de rikedomar, som där slumra.

Uti intet af dessa båda hufvudafseenden synes den kungl. propositionen i ringaste mån hålla måttet. I själfva verket är det ju så, att staten, för att få en uppgörelse till stånd mellan ett par privata bolag, enligt detta förslag skulle uppoffra mycket stora fördelar, därför att — man kan måhända uttrycka det kortast så — det bolag, som vill köpa, bjuder för mycket, då det bolag, som vill sälja, håller sina anspråk för högt. För att denna skillnad skall kunna bli betäckt utan alltför stor förlust för köparen är det, som denne köpare i sin tur anropar statens mellankomst, på det att denna affär icke må bli alltför betungande och oförmånlig.

Hans excellens herr statsministern hänvisade visserligen i sitt anförande till att utsikt funnes för att malmen skall stiga i värde, och att vi därigenom, som han sade, bli godtgjorda genom en prisstegring på kanske 3 à 4½ millioner om året, och sammanställde han detta med beräkningen, att beloppet utgör ungefär 1/3 af hvad svenska staten betalar i statsskuldräntor. Men det är ju icke alls *vi*, som skulle få dessa pengar enligt Kungl. Maj:ts förslag, utan det är ett stort bolag, som skulle göra denna vinst

Aug. beviljande af Luossa-vaara-Kiiruna-vaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält af ett län å 20,000,000 kronor m. m.

(Forts.)

Ang. beviljan-
de åt Luossa-
vaara-Kiiru-
navaara aktie-
bolag och aktie-
bolaget Gel-
livare malm-
fält af ett lån
å 20,000,000
kronor m. m.

(Forts.)

och skörda denna fördel. Jag förstår icke, huru man kan till den grad sammanblanda dessa olika synpunkter: fördelen för ett sådant bolag och fördelen för staten själf. Staten skulle ju icke efter detta arrangemang få någon som helst andel i bolaget, utan endast i sinom tid få igen det lån, som staten lämnat.

Nu har visserligen på allra sista tiden bland en massa växlande uppslag också kommit ett anbud, hvarigenom det ställes i utsikt, att aktierna, om också i en mycket aflägsen framtid, skulle tillfalla staten. Men hvar och en förstår ju — det vill jag särskildt fästa uppmärksamheten på — att det är en väsentlig skillnad, om det är dessa aktier, som skulle tillfalla staten, eller om det är själfva malmbergen, eller hvad som då kan vara kvar af deras rikedomar.

Staten skulle alltså icke få någon egen fördel af detta arrangemang ur ekonomisk synpunkt, lika litet som den skulle ha i sin hand att öfva något slags närmare kontroll öfver bolagets åtgöranden. Men hvad vi skulle göra för att få dessa rent negativa fördelar eller, rättare sagdt, alls inga fördelar, det skulle vara att *utlämna våra vapen*, hvarigenom vi kunna hålla det enskilda vinstbegäret stängd där uppe.

Vi skulle utlämna *fraktaftalet* till högst väsentlig försämring. Detta att det skulle innebära en försämring har en mot denna proposition så välvilligt stämnd myndighet som järnvägsstyrelsen nödgats erkänna, enligt hvad som framgår af dess yttrande, som finnes refererat på sid. 34 i den kungl. propositionen, där det heter: »Denna förändring i kontraktsvillkoren, hvilken ju innebure ett öfverflyttande från Luossavaarabolaget till staten *af skyldigheten att stå risken* för ökning i anläggnings- och trafikkostnaderna» — — —. Det är således ett odisputabelt faktum — ehuru under den offentliga polemiken man diskuterat för och mot äfven om denna sak — att det skulle bli en försämring i statens nuvarande fraktvillkor, en nedtryckning i dessa. Och därtill kommer en annan sida af saken, som är minst lika viktig, nämligen att vi skulle få väsentligen höja den malmkvantitet, som skulle få fraktas, från 1,2 millioner till 1,5 millioner ton, hvartill den blifvit nedsatt från ursprungligen begärda 2 millioner ton. Detta att vi nu stå nere vid en relativt lägre siffra utgör ett värn mot rofbrytning, som det vore bra kortsynt af staten att kasta ifrån sig utan tvingande skäl.

Vidare skulle vi afsäga oss rätten att åsätta denna *exporttull*, om hvilken åtskilligt redan talats, därest omständigheterna skulle kräfvat åsättandet af en sådan.

Det har i hög grad väckt min uppmärksamhet, att under frågans förberedande behandling det icke fallit någon in att söka efterforska, huru det förhåller sig med exporttullen under nuvarande förhållanden. Det är allmänt bekant, att det nuvarande bolaget har ingått stora aftal om långvariga leveranser af malm,

och man kunde då tänka sig, att frågan om exporttull redan blifvit bragt på tal. Den saken har emellertid, så vidt jag kunnat se af handlingarna, icke på något sätt efterforskats; men åtminstone har för mig företetts ett utdrag ur ett kontrakt, ett af de största kontrakten rörande export, där det uttryckligen är bestämdt, att köpare och säljare skola intill ett belopp af en krona af eventuellt utgående tullsats dela den utgift, som kan bli en följd af exporttulls åsättande. Det vill säga, om bolagets af Kungl. Maj:t förordade villkor vidhållas, och svenska staten således skulle ersätta all den exporttull, som möjligen komme att åsättas, skulle detta ju i verkligheten enligt detta aftal bli detsamma som att svenska staten skulle direkt betala till den utländske köparen den del af exporttullen, som han redan förbundet sig att betala! Detta ett litet exempel på hvilka svårigheter man lätt kan inveckla sig i, då här icke föreligger en fullständig utredning, som skulle möjliggöra, att Riksdagen kunde gå med säkra steg framåt och icke inlåta sig på spekulationer och äfventyrligheter, som den aldrig borde ge sig in på.

Vidare ha vi ett medel till betryggande af det allmännas rätt, som heter *rättegången*, som staten efter åtskillig påstötning icke kunde undvika att väcka där uppe, och om hvars rättliga sida justitiekanslersämbetet uttalat sig i ett vidlyftigt utlåtande. Det är härvidlag ett ganska anmärkningsvärdt faktum, som jag i detta sammanhang blott ber att få konstatera utan närmare kommentarier, nämligen att det förhåller sig så, att den omständigheten, att äganderätten till de 95 utmålen blifvit osäker, så långt ifrån vållat någon sorts minskning uti malmbrytningen, att tvärtom, enligt samstämmande uppgifter, man skyndar på att bryta allt hvad brytas kan, så att brytningen är mycket större nu än den någonsin varit förut på dessa 95 utmål.

Det som begäres i afseende på rättegången är ju att efter-skänka bolaget hvad som brutits förut och dessutom skänka bort hvad som kan finnas kvar. Det är alltså icke småsmulor det gäller, fränsedt det vapen gentemot utländska spekulanter, som man därigenom skulle afhända sig.

Det ropas, att det skulle vara så obilligt och så orimligt att fullfölja denna rättegång. Ja, ibland, det vill säga när det gäller stora och mäktiga intressen, då talas nog om billighetens kraf i motsats till den formella rättens. Men det var icke många dagar sedan vi här i kammaren hörde ett anförande af min kamrat och vän herr Lindhagen angående de fattige kåkägarna i Malmbergsstaden. Icke hade man mot dem från Kungl. Maj:ts och vederbörandes sida velat höra talas om billighetens kraf, fastän statsutskottet och Riksdagen förordat en sådan uppgörelse, utan man lät den stränga formella rätten gälla. Det råder härvidlag en skillnad mellan dem, som något förmå, och dem, som icke ha

Ang. beviljande af Luossavaara-Kiiruna-aktiebolaget Gellivare malmfält af ett lån å 20,000,000 kronor m. m.

(Forts.)

Ang. beviljan- maktmedel till sitt förfogaande, som det är bedrägligt att gång efter
de af Luossa- annan nödgas konstatera i vårt land.

vaara-Kiiru- Jag kommer nu till frågan om *befolkningens intressen*, som
navaara aktie- man verkligen också borde tänka något på. Därvid har man att
bolag och ak- fästa sig vid det anmärkningsvärda förhållandet, att under alla
tiebolaget Gef- dessa förhandlingar har det aldrig ett ögonblick af det allmännas
livare malm- representanter, det vill säga ämbetsverken och Kungl. Maj:t, varit
fält af ett lan- tal om att införa sådana villkor och bestämmelser, som kunde
ä 20,000,000 kronor m. m. betrygga den arbetande befolkningens intressen. Icke har det
(Forts.) varit tal t. ex. om något stadgande, att det stora bolaget skulle
se till att brytningen blefve något så när jämn, så att icke allt
för starka kastningar uppstode i driften med ty åtföljande afske-
danden af arbetare den ena gången och indragning af ny arbets-
kraft den andra; inga stadganden mot införande af trucksystem
eller med afseende på någon afsättning för bostadsfonder eller
för dylika ändamål af skiftande slag, som man här skulle kunna
tänka på och som vore så oundgängligt behöfliga för uppkomsten
af en befolkning, som verkligen kunde trifvas där uppe i öde-
markerna. Intet af allt detta har varit på tal, utan endast de
stora ekonomiska intressen, som afgöras, icke där uppe, utan här
nere.

Faktiskt är förhållandet så där uppe, att de små eller relativt
små bolagen för närvarande stå som en visserligen liten, men icke
alldeles oafsevärd regulator af arbetsförhållandena och som därför
mången gång kan vara ganska nyttig för arbetarne att ha. Men
skulle det gå så, att, därigenom att det blefve ett enda ofantligt
dominerande bolag, dessa små bolag ytterligare trängdes tillbaka
till fullständig betydelselöshet — och det har icke saknats ansträng-
ningar, hvarigenom man sökt kringskära deras rätt att afyttra
malm på billiga och rimliga villkor — så skulle detta medföra en
försämring åtminstone i säkerhetsställningen för arbetarne. Ty
äfven om man hade att hoppas, att de nuvarande ledarne för
Grängesbergsbolaget skulle behandla de nya arbetare, som de
här skulle få, med humanitet och försynthet, så är det icke sagdt,
att det finnes den ringaste garanti för att detta skulle fortsätta
länge. Åtminstone finnes ingen sådan garanti i det kontrakt,
som föreslagits.

Vinsten med hela denna anordning skulle vara, säger man,
att det blefve reda i affärerna. Men om — som det påpekades
inför rätten här i Stockholm för några år sedan under de många,
jag vet inte om jag bör säga celebra, processer, som förts beträf-
fande Norrbottens malmfältsfrågor — det skulle visa sig, att några
af de papper, hvilkas tillvaro då omvittnades, innehålla stora
fordringsanspråk på bolaget, — ja, hvad skall då komma att in-
träffa? De äro icke kända och kanske existera icke några, säger
man. Grängesbergsbolaget har nog sett sig för, så att icke någon
fara kan hota från detta håll.

Men man *kan* också tänka sig en annan möjlighet, nämligen att, om en sådan hittills obekant fordran uppdyker, Grängesbergsbolaget — precis som det nu gjort i hela sin framställning — går i sin nöd till staten och säger: detta visste vi icke, vi bli störtade, var god hjälp oss med ett lån för att saken må kunna afvecklas.

*Ang. beviljan-
de af Luossa-
vaara-Kiiru-
navaara aktie-
bolag och ak-
tiebolaget Gel-
licare malm-
fält af ett lån
å 20,000,000
kronor m. m.*

(Forts.)

Nej, det förhåller sig nog så, som vid remissen af denna proposition uttalades af herr Hedin, att det icke kan bli reda i dessa saker, med mindre man får nej, fast mark under fötterna. Jag skall i detta sammanhang be att få läsa upp några rader ur ett bref, som stämman anmärkningsvärdt öfverens med hvad herr Hedin då yttrade. Det är skrifvet af en person, som genom sin ställning som jurist fått tillfälle att något blicka bakom kulisserna i denna sak. Han skrifver till en vän följande, som ställts till mitt förfogande.

»Nej, konkurs heter den enda förnuftiga utvägen. Låtom oss se hvar botten är, innan vi kasta in 20 millioner i detta afgrundsgap utan att veta mera om ställningen än hvad herr Broms uppgifver. Efter konkursen, då man är på en laglig basis, kan staten träda emellan och se till att allt ordnas på bästa vis och att alla berättigade intressen blifva tillgodosedda».

Han tillägger några ord med afseende på själfva processen, hvilka gärna här må följa med till protokollet:

»Dessutom fordrar det allmänna rättsmedvetandet ovillkorligen, att rättsfrågan om grufutnälen skall slutligt afgöras af domstolarne, på det allmänheten må få se, hvem som har rätt och hur man kunnat tillåta sig att handskas med statens intressen. Nog förstår jag, att detta kan vara oangenämt för många, och att man nu, då tidningarna piskat fram rättegången, helst vill hafva den i stillhet begrafven — sedan kan man ju till och med påstå, att staten hade orätt. Men om det ännu finnes i Sverige kvar någon känsla för det rätta och passande, så bör något sådant aldrig få ske».

Vadan af hvad som skulle komma, det är ju det stora skrämskott, som man har använt. Man har sagt: tages icke detta förslag nu, så går malmen öfver i utlänningarnas händer. Jag må härom helt kort och godt säga, att huru intressanta interiörer man bevärdigat äfven mig att höra beträffande de storfinansiella operationerna där uppe, så skrämma de mig icke, så länge Riksdagen icke utlämnat de vapen, hvarom jag talat, och genom hvilkas begagnande svenska staten skulle ha de bästa medel att hindra sådana spekulationer att fortgå såsom de pågått.

Men, frågar man sig, hvad är nu den drivvande kraften i hela detta arrangemang? Efter hvad jag tror mig veta finnes *icke* hos Grängesbergsbolaget någon allt för energisk åstundan att få hela denna sak till stånd, trots de fördelar, som därmed för bolaget kunde vinnas. Ty utredningen af de invecklade affärsförhållandena

Är förbunden med svårigheter, som man nog helst skulle vilja vara borta ifrån. Ätminstone inom vissa grupper af dem, som äro intresserade i Grängsbergsbolaget, torde väl tankegången vara denna. Men saken är nog, att det skulle vara ytterst fördelaktigt för *säljarna* att få en sådan uppgörelse för närvarande till stånd. Och framför allt är det personer, som äro engagerade mot provisioner, som af all makt drifva på för att på detta sätt få öfverenskommelsen ordnad. Det är rätt betecknande — och jag anser mig icke behöfva sticka under stol därmed — att då jag vid ett tillfälle talade med en af dem, som äro ifrigast intresserade af att denna sak skall komma till stånd (han tillhör icke Riksdagen), och då jag nämnde, att jag icke hade lust att med min röst bidraga till en uppgörelse, hvarigenom den nuvarande ägaren där uppe skulle få en kontant behållning af tre millioner och dessutom royalty på 50 år, som ju också innefattas i bestämmelserna, summa omkring sju millioner — efter olika beräkningar kommer man till olika siffror — så svarade han urskuldande: Ja, men han får betala en half million i provisioner! Då man befinner sig inför sådana förhållanden, tror jag det är bäst att icke lyssna till skönmalningarne från än så intresserad håll.

(Forts.)

Herr talman, jag kan sålunda *icke* vara med om att premiera en finansman hvilken intagit den allbekanta ställning han gjort till malmbergsaffärerna i Norrbotten, en man som så angeläget sökt skaffa dessa tillgångar öfver på utlänningar. Och jag kan *icke* vara med om, att staten skulle offra stora belopp för att till slut ett enskildt bolag skulle få hela den eventuella vinsten. Norrbotten kan bli en stor rikedomskälla för vårt land, men endast under den förutsättning, att dess stora rikedomar komma i det allmännas besittning. Liksom vi vaknat upp för att tillvarataga vår rätt med afseende på vattenfallen, så böra vi också se till, att den kraft, som ligger i dessa fall, kommer att användas för bearbetande åt oss af dessa malmer i en framtid. Malmerna skola icke tillhöra några enskilde, utan de skola komma det allmänna till godo.

Huru denna statsdrift skall ske, därom behöfva vi icke nu tvista. Jag skall för min del villigt erkänna, att staten icke har sört för utrustningen af sådana organ, som kunde vara kompetenta att ögonblickligen gripa in som ledare för sådana företag. Det har ju framkastats, att staten tillsammans med ett bolag kunde öfvertaga dessa affärer; då skulle staten i denna kombination gifvetvis tillgodose såväl det allmännas och framtidens intressen som den arbetande befolkningens, medan däremot de enskildes insats i företaget komme att ligga på den privatfinansiella sidan.

Det är möjligt att i detta ligger ett uppslag, som är värdt att taga vara på. Men huru man än söker nå målet, vare sig på direkt eller indirekt väg, så gäller det alltid ytterst att återbördas åt nationen hvad nationen aldrig bort afhända sig. Jag är för-

vissad om att vi bäst betrygga det syfte och vinna den enda riktiga lösningen af frågan genom att för närvarande rösta *afslag* å den kungl. propositionen.

Med herr Branting instämde herrar *Thorsson, Forssell, Ericsson* i Ahlberga, *Kvarnzelius, Österberg, Holmgren, Sundström, Larsson* i Västerås, *Hörnsten, Broomé* i Bårslöf, *Persson* i Malmö, *Nyström, Johansson* i Öija och *Nordin*.

Ang. beviljande af Luossavaura-Kiirunaavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält af ett lund 20,000,000 kronor m. m.

(Forts.)

Herr talmannen, som återtagit ledningen af förhandlingarna, lämnade härefter ordet till

Herr Nordström i Höglunda, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det förefaller mig, som om regeringen vore i begrepp att i Norrland skapa ett sannskyldigt Panama.

Hufvudargumentet, som hans excellens statsministern anförde, var det, att vi genom att bevilja dessa 20 millioner kronor och ingå på den öfverenskommelse, som är föreslagen, skulle få visshet om att dessa malmfält icke skulle komma i utländska händer. Men jag undrar, huru det i verkligheten förhåller sig med den saken. Af den knapphändiga utredning, som föreligger, tyckes framgå, såvidt jag kunnat finna, att det snarare är tvärtom. Jag har verkligen varit i tillfälle att taga del af den förteckning å aktieägare i Grängesbergsbolaget, som förekom den 30 maj nästlidet år. Och att märka är, att i denna förteckning fanns icke en enda bruksägare, icke en enda, som tillhörde den del af befolkningen, som skulle vara verkligen intresserad i denna fråga. Men däremot fanns en hel del bokhållare, vaktmästare och sådana där personer. Jag misstänker därför, att ifall vi nu skulle antaga detta kungl. förslag, så skulle vi löpa den risken, att en vacker dag finna, att aktierna äro i händerna på herrar Cassel & C:o eller någon annan finansman därute i England.

Hans excellens talade äfven om den stora anpart, som svenska redare hade af exporten från Narvik och Luleå. Jag får dock för min del säga, att den andel, som svenskar få tillgodonjuta, förefaller vara ganska knapphändig. Hans excellens glömde emellertid visligen att tala om exporten från Oxelösund. Med den saken förhåller det sig så, att exporten sker helt och hållet genom utländska fartyg, och att det är icke allenast exporten, utan äfven försäljningen af Grängesbergsbolagets malmtillgångar, som ligger i händerna på herrar Müller & C:o i Rotterdam. Det har varit en svensk skeppsredare, som erbjudit sig att till lika pris med dessa tyska fartyg bortfrakta malmen från Oxelösund, ja, han lär till ock med hafva erbjudit sig att göra det för ett lägre pris, men fått ett blekladgt nej. Då tycker jag sannerligen, att Grängesbergsbolaget icke är synnerligen mycket att bygga på, då det gäller förhoppningen att bevara dessa malmfält i våra händer.

*Ang. beviljan-
de af Luossa-
vaara-Kiiru-
naaraa aktie-
bolag och ak-
tiebolaget Gel-
livare malmfält af ett län
å 20,000,000
kronor m. m.*

(Forts.)

Nu är det ju så, att järnkonsumtionen i hela världen ökas med hisklig fart. Hvad England vidkommer, har detta land redan tömt sina hufvudsakligaste tillgångar och är beroende till stor del af importen från andra länder. Jag minnes mycket väl den tiden, då fråga uppstod om förvärfvande af grufvorna i Bilbao. Då sade man, att där funnes alldeles outtömliga malmtillgångar, och att dessa skulle räcka för ofantliga tidrymder. Men det har redan visat sig, att detta antagande varit oriktigt, ty redan nu äro större delen af dessa tillgångar tömda. När spanska regeringen kom under fund med, att den misstagit sig, då den band sig på de villkor, som stadgats i öfverenskommelsen med engelsmännen, skulle den försöka lägga exporttull på den spanska malmen. Men hvad hände? Jo, England hotade att skicka en flotta till Biscayaviken. Vi hafva icke saknat motstycke till detta i vårt land. Herrarne påminna sig förhållandet uppe i Norrland, då en länsman sin plikt likmätigt tog i beslag virke, värdt några hundratusen kronor. Men frågan hänsköts till Kungl. Maj:ts afgörande, och då fränhändes denna man, som endast gjort sin plikt och skyldighet, det minsta som borde hafva tillkommit honom, och man tillerkände honom fattiga 4,000 kronor eller ungefär hvad han nedlagt i kostnader på detta beslag. Det kunde hända, att, om vi nu binda oss på detta sätt, vi åter finge göra samma erfarenhet.

Dessa malmfält äro dessutom icke så outtömliga, som man velat påstå. Jag har fått uppgifter af en af Sveriges mest framstående bergsmän, och denne har påvisat möjligheten, att denna malmtillgång skulle genom en rofafverkning kunna taga slut på de närmaste tiotalen af år. Hafva vi verkligen råd att lämna sådana skänker till utlandet? Jag tror, att vi hafva stor anledning att på annat sätt bevaka våra intressen.

Jag kunde visserligen hafva en hel del att tillägga, men då herr Burén förut uttalat ungefär hvad jag ämnade säga, så skall jag inskränka mig till att instämma i hans anförande. Och ehuru jag fortfarande har den uppfattningen, att det hade varit nyttigt, om vi kunde hafva fått till stånd en skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning af möjligheten för staten att öfvertaga denna del, som det nu är fråga om att Grängesbergsbolaget skulle förvärfva, så skall jag likväl icke under förhandenvarande förhållanden hålla på min motion, utan instämma i utskottets förslag.

Herr Brodin: Herr talman! Det synes föreligga samma oro i sinnena i Riksdagen nu som då järnvägsfrågan Gelivare—Riksgränsen förelåg, och situationen är så lika, att jag tror, att man bör erinra om, att man bör försöka komma till besinning.

Åndamålet med att detta företag nu skulle öfvergå i Grängesbergsbolagets händer är ju den, att företaget därigenom skulle

komma i synnerligen goda händer, ty ifrågavarande bolag anses vara särdeles solidt och ledt af driftiga och ansedda män, äfvensom att man därigenom skulle kunna förebygga, att aktierna öfverginge till utlandet eller utländske ägare. Vidare framhåller man såsom ett framtidsperspektiv, att till följd häraf en järnförädlingsindustri skulle kunna uppstå i Norrbotten.

Hvad nu den första sidan af saken beträffar, nämligen Grängsbergsbolagets position som ett solidt bolag, tror jag ingen vill bestrida detta, liksom att det är styrdt af ansedda och kunniga män. Detta är förhållandet i år. Men huru det kan vara ett annat år, det vet man icke. Ty dels äro dessa män dödliga och skola enligt naturens ordning gå bort, dels kunna aktierna skifta händer. Man har inga garantier för huru detta aktiebolags styrelse skall vara sammansatt om ett antal år härefter eller hurudana dess affärer då kunna vara. Detta senare beror ytterst på hvilka som blifva ledamöter af styrelsen och bestämmande, och detta beror i sin ordning på hvilka som innehafva aktiemajoriteten vid bolagsstämmorna. Man bör således enligt mitt förmenande icke taga allt för stor hänsyn till dessa förhållanden, som här framhållits, utan då Riksdagen går att besluta i en sådan här fraga, bör den hålla sig helt och hållet till sakförhållandena.

Då banan Gelivare—Riksgränsen skulle byggas och kontrakt uppgjordes med staten, fastställdes åtskilliga garantier, hvilka fortfarande äro gällande. Så t. ex. måste bolaget uttaga och till säkerhet för kontraktets uppfyllande till statens förfogande ställa en inteckning på 20,000,000 kronor; vidare skulle i bankinrättning ske deposition af en och en half million kronor, och dessa skola fortfarande förefinnas. Dessutom beslöts, att i bolagsordningen skulle vidtagas den ändringen, att aktie icke må ägas eller innehafvas af utlänning, och att beslut om ändring i denna bestämmelse eller om försäljning af grufva eller del däraf, om bolagets upplösning, om nedläggande af grufdriften och om förändring af bolagsordningens bestämmelse i afseende på föremålet för bolagets verksamhet icke må utan Kungl. Maj:ts tillstånd vara giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom; skolande hvad i detta moment stadgats äga giltighet jämväl efter det de i §§ 2—5 meddelade bestämmelser må hafva upphört att gälla.

Vidare skulle det åligga bolaget att aflämna fyra i bolaget gällande, till staten med full äganderätt behörigen öfverlätna aktier. Talan för aktie, som tillhör staten, föres af den, som af Kungl. Maj:t därtill förordnas.

Då nu dessa bestämmelser fortfarande skola äga bestånd, kan jag icke finna, att man behöfver vara så särdeles rädd för detta hot, att aktierna skola säljas till utlänningar. Ty i och med att detta skett och det kan bevisas, så är det kontraktsbrott, och då äro inteckningen och det belopp, som deponerats såsom säkerhet, för kontraktet, förverkade. Ja, hela kontraktet är förverkadt.

Ang. beviljande af Luossu-uara-Kiiruna-uara aktiebolag och aktiebolaget Gelivare malmfält af ett län å 20,000,000 kronor m. m.
(Forts.)

Ang. beviljan-
de af Luossa-
raara-Kiiru-
naruava aktie-
bolag och ak-
tiebolaget Gel-
livare malm-
fält af ett lån
å 20,000,000
kronor m. m.

(Forts.)

Jag tror, att under sådana förhållanden skall ingen utländsk köpare våga inlåta sig på en sådan affär. Jag tror således, att vi kunna vara ganska lugna för det där spöket, som ritas på väggen, nämligen att utlänningarne skola köpa aktierna.

Sedermera hafva vi en annan stipulation i kontraktet, hvilken är af betydelse. 10 § i kontraktet lyder nämligen sålunda:

»Detta aftal vore ej gällande, förrän bolaget:

dels styrkt, att bolaget förfogar öfver nödigt kapital ej mindre för ästadkommande af de anordningar, hvilka erfordras för brytning och lastning af malm till minst en million ton om året, än äfven, därest icke staten anlägger till malmfälten erforderliga bispår, för anläggande af sådana;» etc. Då denna paragraf finnes, kan jag icke förstå, huru bolagets ekonomiska ställning kan hafva blifvit så klen. Det är förvånansvärdt och, icke annat jag kan förstå, måste det härleda sig däraf, att denna bolagets förbindelse icke blifvit ordentligt uppfylld. Vi hafva här t. ex. ur tidningar och eljest erfarit, hur det förhåller sig med de lån, som dessa bolag hafva bekommit, och hvilka märkvärdiga förhållanden det har varit. Dessa transaktioner borde väl egentligen komma under ockerlagens bestämmelser. Men då man nu vill att staten skall lämna ett lån, så stort som här är i fråga, för att klarera dessa affärer, må vi väl betrakta förhållandena ur saklig synpunkt. Det är den bristande utredningen, som gör, att man här, såsom det synes mig, omöjligen kan gå in på detta förslag. För det första, om denna affär skall kunna vara rentabel, fordras en undersökning, huruvida valutan för den skuld, som bolaget åsamkat sig, är så placerad i företaget, att utsikter finnas för att det kan förrenta denna skuld. Och för detta ändamål skall det vara utredning, om dels hvad företaget lämnar för resultat med de kontrakter, som äro uppgjorda angående malmförsäljningen, med de kostnader, som fordras för denna malms utdrifning och järnvägsfrakter o. s. v. och dels på grund däraf, huru det är möjligt för bolagen att uppfylla sina förbindelser såväl till staten som till långifvarne och att betala ränta och amortering på sina skulder. Någon sådan utredning föreligger icke alls här. Nu är det bekant, att stora malmfyndigheter äro upptäckta äfven i Norge, helt nära kusten. Det är väl antagligt, att ytterligare sådana bli upptäckta. Om det nu visar sig, att dessa skulle vara lika rika som de svenska eller, om de icke skulle vara fullt så rika, skulle de ju i alla fall på grund af dessa bergs belägenhet intill hafvet kunna bryta denna malm och sälja den mycket billigare än den svenska. Och hurudan blir då de svenska bolagens finansiella ställning i konkurrens med dessa? De måste äfven sälja sin malm billigare. Men då de ha höga järnvägsfrakter och stora räntor och amorteringar att betala, händer det, att de icke kunna uthärda konkurrensen. Och då är det naturligtvis icke svårt att räkna ut hvad slutföljden skall bli.

Vidare har det ställts i utsikt, att det skulle kunna bli svenska förädlingsverk däruppe. Ja, då frågan om järnvägsanläggningen förevar, var äfven den saken under behandling, och utredning därom förelåg. En af Sveriges mest framstående järnkarlar, direktören på järnkontorets stat, hade då gjort noggranna beräkningar öfver hvad det skulle kosta att anlägga ett större järnverk däruppe för utvalsning af räls, balkar och plåt samt fasonjärn. Då hade han kommit till det resultatet, att produktionskostnaderna för räls och balkar skulle bli 85 kronor per ton och för plåt och fasoneradt järn 105 kronor per ton. Samtidigt upplyste generaldirektör Nordström, att statens järnvägar inköpt räls, då levererat fritt i Luleå hamn, för 77 kronor 73 öre. Det var alldeles naturligt, att då kostnaden för produktionen var så mycket större än de pris, hvartill utlänningarna skulle kunna leverera, fanns det föga utsikt för att ett järnförädlingsverk skulle kunna anläggas där. Och samma förhållanden äro väl ännu till stor del gällande. Det kan ju hända, att några nya metoder upfunnits, som jag icke har reda på, så att de kunna göra dessa produkter något billigare, men om man skall tänka sig ett järnförädlingsverk i Luleå, måste man taga i betraktande, att vi däruppe ha sju månaders vinter. Man kan icke tänka sig att skicka de förädlade produkterna på järnväg till södra Sverige, ty järnvägsfrakterna äta då upp förtjänsten. De förädlade produkterna måste fraktas sjöledes. Då skulle det arbeta på förlag hela vintern med ett sådant kollossalt verk. Detta skulle förorsaka betydliga ränteförluster. Men icke nog därmed, utan de enda produkterna, man där skulle kunna tillverka, skulle vara räls och möjligen järnbalkar, ty allting annat, som beställes af verkstäder m. fl., skall vara i vissa dimensioner och måste levereras inom en månad eller eljest på kort tid. Jag anser därför stora svårigheter om icke omöjligheter föreligga för att få ett större järnverk till stånd där, som skulle bli ekonomiskt bärande. Om ett sådant järnverk skulle kunna komma till stånd, vore det naturligtvis vid Narvik, dit ångbåtarna skulle kunna taga kol till returfrakt för billigt pris. För ett sådant verk finnas möjligen förutsättningar. Men icke behöfver väl svenska staten göra uppoffringar för att underlätta ästadkommandet af järnverk i Norge.

Huru jag än ser saken, såsom den nu ligger i brist på utredning, kan jag icke vara med om annat än utskottets förslag. Om till ett annat år saken återkommer med en fullständig utredning, får man ju taga den i nytt öfvervägande, men att här nu i riksdagens sista timme alldeles som en öfverraskning gå in på hvad som helst, anser jag icke lämpligt. Och det synes mig, som om det vore klokast af Riksdagen att låta de finansiära stormakterna, som väl äro de egentligen stridande här, föra kriget till slut.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. beviljande af Luossavaara-Kiiruna-vaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält af ett lån af 20,000,000 kronor m. m.

(Forts.)

*Ang. beviljan-
de af Luoss-
vaara-Kiiru-
naavaara aklie-
bolag och ak-
tiebolaget Gel-
livare malm-
fält af ett lön
a 20,000,000
kronor m. m.*

Herr Hedin: Herr talman! Herr statsministern yttrade, att han icke sett, att Riksdagen någonsin befunnits bekajad med svagheten att icke kunna säga nej. Om den iakttagelsen är riktig — jag skall icke yttra mig om själfva faktum — då blir framläggandet af denna proposition ännu oförklarligare, än det annars skulle hafva varit, ty på någonting annat har man väl icke kunnat räkna.

(Forts.)

För någon tid sedan fingo vi veta af en man, som hade rätt att tala med full auktoritet åt alla håll i den saken, att inrättandet af ett biskopsämbete i Luleå icke kunde vara till gagn för den svenska folkbildningen i Norrbotten. Han sade till och med, att det gick öfver hans horisont, huru det skulle vara möjligt, att biskopen i Luleå skulle kunna hjälpa något i det afseendet. Jag tror att han hade alldeles rätt häri; det var endast skada, att vi, som ha mindre omdöme i sådana heliga ting, icke fingo veta det förut. Ty då kanhända vi fallit på den tanken, att det varit bättre att i stället för en biskop få åtskilliga sockenpräster.

Men det finns ett annat sätt att främja den svenska bildningen, försvara det svenska språket och bevara denna landsdel åt Sveriges rike. Jag yttrade här för ett par år sedan, att lösningen af den fråga, med hvilken vi i dag sysselsätta oss, vore den, att staten blefve själf grufägare och själf skötte grufdriften däruppe. Jag har af personer, om hvilkas befogenhet att fälla ett omdöme i sådana saker väl icke kan yppas något tvifvel, eftersom de äro män, som skött och somliga af dem ännu sköta stora affärer och som visat sig förstå att förvärfva sig stora förmögenheter — jag har af dem fått det intyget, att efter deras mening den åsikten är den rätta, och att talet om att staten aldrig bör befatta sig med någon industri, icke ens i exceptionella fall — att det talet är ett ovederhäftigt tal. Jag har särskildt i dessa dagar tiggat och bönfallit hos några af dem, som till mig uttalat denna mening, att de skulle träda fram och under sitt namn gifva till känna en mening, som har ingen vikt, när den kommer ifrån mig, men som, kommen ifrån dem, har en stor vikt. Men de hafva vägrat. Hvarför? Jag vet icke säkert, men det förefaller mig, som om somliga — ty de äro många — icke skulle vilja stöta sig med regeringen, andra icke med Grängesbergsbolaget eller vissa personer inom detsamma, och en har till och med varit nog uppriktig att säga: Ja, detta är min bestämda mening, och jag går icke ifrån den, men ni vet själf mycket väl, att detta är ett så allmänt gängse talesätt, att man icke kan segla upp emot en sådan opinion. Därvid var nu ingenting att göra.

Jag vidhåller emellertid min mening. Och beträffande talet om det offentligas oförmåga att sköta en industri, frågar jag: om kammarens ledamöter taga sig före att jämföra å ena sidan denna industri i Norrbotten, om hvilken är fråga, nämligen malmbrytning och till äfventyrs någon förädling af den vunna malmen, och å

andra sidan sådana industrier, som staten redan drifver, telegraf och telefon eller en stor järnvägsdrift — byggande och trafikerande af järnvägar är en industri, som man väl kan säga består i en ytterst komplicerad mosaik af göromål, befattningar, plikter och rättigheter, där emellertid allting måste gå så ytterst noga i hvar annat, som de särskilda delarna uti ett klädesplagg, för så vidt det skall sitta ordentligt på kroppen — hvad blir det då svaret på frågan: hvilket är svårast att sköta, en stor järnvägstrafik eller malmbrytning i Norrbotten? Går staten ut med det förre, måtte den väl i Herrans namn kunna åtaga sig att sköta denna affär i Norrbotten. Sätt där en man, som själfständigt styr affären, gif honom en afföning, som kan göra det lockande för honom att låta sig landsförvisas dit under 10, 15 eller 20 år, gif honom en stor afföning och likaledes en stor pension för honom och hans efterlevande, sätt vid hans sida ett administrativt råd, gif honom tillfälle att skaffa sina arbetare sådana villkor, som kunna göra detta samhälle till ett mönstersamhälle, där arbetarne blifva nöjda och belättna, där de stanna kvar äfven efter det deras tid att draga sig tillbaka från det stränga arbetet kommit, då skall man få Norrbotten befolkadt af dugliga arbetare, af representanter för alla de verksamhetsgrenar som äro nödvändiga på en plats, där en stor, en allt mer och mer tillväxande befolkning samlas på en jämförelsevis mindre rymd. Då får man där icke missnöjda arbetarebataljoner, utan man får arbetarebataljoner, som i sina värnpliktsår skola där skaffa oss en armé, färdig, bättre än någon annan, att försvara den trakt af landet, där de hafva sina hem att försvara, på samma gång sig själfva, sina hustrur och barn. Detta blir ett verkligt försvar för Norrbotten, men villkoret därför är, att icke bolagen härska där uppe, utan i deras ställe en klok och human chef, som har fria händer att göra hvad han finner vara riktigt, med ett råd af andra personer vid sin sida, tillsatta af Kungl. Maj:t och Riksdagens båda kamrar. Där har man ett försvar för Norrbotten, hvartill man icke på annat sätt kan finna något liknande.

Herr von Friesen: Herr talman! Jag föreställer mig nästan, att det är kännedomen om den allmänna ovilja, som råder i landet öfver malmbolagsaffärerna, som föranlett dem, som kommit fram med detta förslag, att arbeta och intressera sig för det samma, och de hafva ansett, att denna ovilja är så stor, att man icke ens ryggar tillbaka därför, att de, som försakat denna ovilja, icke alls skulle blifva lidande på det förslag, som nu föreligger. Att det först och främst är denna ovilja man tänkt på, synes mig framgå äfven af t. f. departementschefens yttrande, då han såsom anledning, hvarför detta förslag framlägges, i främsta rummet yttrar det, att genom detta förslag förefinnes utsikt, att förhållandena vid de två största grufföretagen i Norrbotten skulle

*Ang. beviljan-
de af Luossa-
vaara-Kiuru-
naaraa aktie-
bolag och ak-
tiebolaget Gel-
livare malm-
fält af ett lan-
å 20,000,000
kronor m. m.*
(Forts.)

Ang. beviljan- blifva för en afsevärd framtid på ett tillfredsställande sätt ordnade.
 de ut Luossa- Detta skäl har statsutskottet emellertid sökt bemöta. Jag har
 vaara-Kiiru- icke heller hört någon kunna gifva skäl därför, att icke hvad
 mucaara-aklie- utskottet sagt i detta fall är fullt riktigt. Utskottet hyser ingen
 bolag och ak- misstro till dem, hvilka för närvarande styra och ställa inom
 tiebolaget Gel- Grängesbergsbolaget; man anser dem fullt väl kunna sköta denna
 livare maln- sakt på ett äfven för det allmänna fullt tillfredsställande sätt, men
 fält af ett lån ä 20,000,000 kronor m. m.

(Forts.)

att under en längre tid fortfara, hvilken garanti har man väl
 därför, att icke Grängesbergsbolagets lika väl som andra bolags
 aktier bjudas ut i marknaden, när de kunna betinga ett högt pris,
 och att de då kunna komma visserligen i svenska mäns händer,
 men i händerna på sådana svenske män, hvilka icke vilja upp-
 fylla de fordringar, som man vill ställa på ett sådant bolag, utan
 uteslutande se på egen fördel. Jag tror icke, att man kan finna
 någon garanti för detta.

Vidare har man gjort invändningar emot statsutskottets på-
 stående, att man genom detta aftal icke skulle kunna vinna ga-
 rantier därför, att icke företaget i allt fall skulle komma i ut-
 ländska händer. Man har sagt, att detta är att se spöken på
 ljusa dagen, eller åtminstone har detta varit det ungefärliga inne-
 hållet af hvad man velat säga. Man anser, att genom de för-
 ändrade bestämmelser i de respektive bolagens bolagsordningar,
 som här föreslås, det utländska inflytandet skulle utestängas. Jag
 har en gång förut i denna fråga blifvit beskylld för att se spöken
 på ljusa dagen och det var år 1898, när Kungl. Maj:t föreslog och
 Riksdagen biföll, att järnvägen där uppe skulle byggas. Då sade
 man, att genom de villkor, som funnos intagna i Luossavaara-
 bolagets bolagsordning, man bestämdt hade betryggat sig däremot,
 att utländska händer här skulle komma med i spelet. Jag för-
 nekade detta, och man bemötte mig då dels med öfersitteri och
 dels med häftighet. Man sade mig: ni endast hittar på skäl,
 när några sådana icke finnas, därför att ni icke vill själfva saken.
 Huru har detta nu gått? Hvad är det, som nu är just det för-
 nämsta skälet, som anföres för detta förslag? Jo, just att man
 fruktar, att affären skall komma i utländska händer. Således jag,
 som år 1898 såg spöken midt på ljusa dagen, har nu fått full-
 komligt rätt, och hvem kan säga, att jag icke också nu har full-
 komligt rätt, när jag säger, och detta i enlighet med statsutskottet,
 att dessa förändringar i bolagsordningen icke utgöra någon som
 helst garanti därför, att icke dessa affärer skola kunna komma
 under utländskt inflytande. Kapitalet är internationellt. det vet att
 finna många utvägar att göra sig gällande och det finnes ingen
 form för kapitalet så smidig som just bolagsformen. Så länge
 dessa grufvor ägas eller för längre tid disponeras af enskilda
 bolag, tror jag för min del, att det är absolut omöjligt att ute-
 stänga det utländska kapitalet från inflytande där uppe.

Slutligen har man mot statsutskottets motivering anmärkt, att utskottet ställt sig på en allt för principiell ståndpunkt, att det allt för mycket hållit på den principen, att Riksdagen icke bör besluta om förmåner för enskilda bolag. Jag frågar uppriktigt, om det icke också är en farlig väg, som man slår in på, när man gör till föremål för Riksdagens öfverläggningar, huruvida enskilda millionbolag skola få ytterligare särskilda fördelar af staten. Här har talats om de stora provisioner, som blifvit utfästa för att främja detta förslag. Jag vet icke huruvida detta är riktigt, men jag har ingen bestämd öfvertygelse, att det är oriktigt. Säkert är, att när tio- ja, tjugutals millioner äro med i rörelsen, säkert är, säger jag, att, när så många millioner äro ute och rulla, det ligger en verklig fara däruti, att Riksdagen blandar sig i saken. Jag tror således, att statsutskottet har fullkomligt rätt, när det säger, att det är en farlig väg, på hvilken man skulle inslå, om man vill att riksförsamlingen skall besluta om stora, särskilda förmåner åt enskilda bolag. För min del tror jag således, att statsutskottet har fullkomligt rätt i sin motivering, och när jag det gör, kan det icke förundra, att jag, såsom frågan nu ligger, yrkar bifall till statsutskottets förslag.

Jag tror, att det vore en lycklig följd af allt det virrvarr, som rådt i denna fråga, om man komme till den bestämda öfvertygelsen, att Andra Kammaren icke vill gå med på något sådant beslut, som endast skenbart och för tillfället kan utgöra någon garanti därför, att dessa affärer skola skötas på ett för det allmänna tillfredsställande sätt. Kunde man komma in på den väg, som här redan blifvit antydd, att staten såsom delägare finge aktiemajoritet i ett bolag för skötandet af dessa affärer, då tror jag, att detta skulle vara en lycklig mellanform och den mest betryggande utväg, som för närvarande kan lämnas.

Jag hoppas således, att Andra Kammaren nu måtte fatta ett beslut, som alldeles tydligt gifver vid handen, att Andra Kam-maren åtminstone icke vill där uppe nedlägga ytterligare million-tals kronor utan att hafva någon garanti för att förhållandena där skola på längden blifva för det allmänna fullt tillfredsställande.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Häruti instämde herrar Höjer, Eklund, Moll, Malmin, friherre De Geer, Hök, Sandquist, Andersson i Baggböle, Eriksson i Elgered, Hammarström, Larsson i Lund, Starbäck, Olsson i Viken, Risberg, Dahn, Johansson i Berga, Eriksson i Lindehult, Jonsson i Hökhult. Persson i Hult, Andersson i Löfhult, Jonsson i Skog, Johansson i Aflösa, Bengtsson i Häradsköp, Gustafsson i Mjölby, Lundell, Danielsson, Sjöberg, Vahlquist, Sterner, Johans-son i Möllstorp, Broström, Eriksson i Öfre Odensvi, Matsson, Berggren, Gustafsson i Sjögesta, Ericsson i Vallsta, Andersson

Ang beviljan-
ge åt Luossa-
vaara-Kiiru-
naavaara aktie-
bolag och ak-
tiebolaget Gel-
tivare muln-
fält af ett lån
å 20,000,000
kronor m. m.

(Forts.)

Ang. beviljan- i Helgesta, *Hultkrantz, Jansson* i Edsbäcken, *Olsson* i See, *Ohlsson*
 de af Luossa- i Halmstad. *Persson* i Borrby, *Olsson* i Tyllered, *Hellman*,
 ravara-Kiiru- i Halmstad. *Persson* i Borrby, *Olsson* i Tyllered, *Hellman*,
 navara aktie- *Larsson* i Presstorp, *Lindvall, Arnoldsson, Jönsson* i Gammals-
 bolag och ak- torp, *Ljunggren, Bengtsson* i Bjärnalt, *Dahlgren, Svensson* i
 tiebolaget Gel- Saläng, *Anderson* i Hasselbol, *Jansson* i Bråten, *Lindgren* i
 livare malm- Islingby, *Lindvall, Söderberg, Ström* i Transtrand, *Ersson*,
 fält af ett lan- *Olsson* i Älfaldsåsen, *Petersson* i Dänningelanda, *Olofsson, Darin*,
 å 20,000,000 *Petersson* i Södertälje, *Granolund* och *Hansson*.
 kronor m. m.

(Forts.)

Herr Biesert: Herr talman, mine herrar! Det kan synas fullkomligt onödigt, att jag uppträder efter de många instämmanden, som följde på den siste talarens anförande, men jag kan dock icke undgå att för kammaren framlägga hvad jag i denna sak har på hjärtat. Här har sagts från somliga håll, att det icke är lämpligt, att staten sköter den affär, om hvilken här är fråga, från andra håll åter, att det just är staten, som bör sköta dessa affärer, och en talare, jag tror det var på gäffeborgsbänken, yttrade, att Riksdagen icke bör blanda sig i frågan, utan lämna densamma lösning åt storfinansens. Jag har ingenting emot att låta striden utkämpas af storfinansens, om icke denna strid kunde skada, för att icke säga döda andra än de stridande själfva.

Särskildt vill jag fästa nppmärksamheten på hvad jag tror skall komma att inträffa, om förhandlingarne i Riksdagen lämna ett helt och hållet negativt resultat, och det är i motsats till hvad herr Brodin trodde, att malmtillgångarne därigenom mycket lätt kunna komma i sådana händer, att vi aldrig skola kunna tillgodogöra oss desamma för svensk industri och svenskt arbete. Det är under sådana förhållanden förklarligt, att, om jag äfven mycket väl inser, att det förslag, jag nu kommer med, har mycken liten utsikt till framgång, jag dock vill framlägga förslaget, för att detsamma måtte komma fram. Vi äro ju nu i riksdagens allra sista stund, men vi önska i alla fall att väcka en motion i syfte att få frågan fram, och jag skall tillåta mig att här uppläsa motionen. Den är utom af mig underskrifven af åtskilliga andra kammarledamöter. Den lyder sålunda: »Den föreliggande frågan att på ett för landet betryggande sätt ordna tillgodogörandet af de viktiga järnmalmstillgångarna vid Gellivare och Luossavare synes oss genom de i ärendet hitintills framkomna förslagen uppenbarligen icke lösas på ett tillfredsställande sätt. Visserligen har Kungl. Maj:t såväl som reservanterna inom statsutskottet sökt på olika sätt redan nu definitivt afgöra saken. Men bägge förslagen förutsätta i detta afseende synnerligen stora uppoffringar från det allmännas sida utan att därigenom vinnes någon säkerhet för framtiden, att landets och det allmännas intressen skola kunna upprätthållas. Statsutskottets framställning om afslag å Kungl. Maj:ts förslag liksom det i motioner uttryckligen framförda yrkandet om uppskof för bättre utredning syftar visserligen båda till

att bereda ett synnerligen välbehöfligt anstånd för ett bättre öfvervägande af frågan. Men genom ett dylikt uppskof äfventyras å andra sidan, att statsmakterna kunna komma för sent med sitt ingripande. Under nuvarande vanskliga förhållanden synes oss enda rätta utvägen vara, att staten söker omedelbart förvärfva sig äganderätten till själfva malmtillgångarna. Och detta kan nu ske endast genom att staten öfvertager det köp, som trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund afslutit med ägarne till de flesta aktierna i malmbolagen. Ehuru äfven en sådan utväg måste köpas med stora uppoffringar, så äro vi dock lifligt öfvertygade om, att dessa blifva ringa i jämförelse med den fördel och trygghet för framtiden, som därigenom vinnes. Vi hafva också anledning tro, att utsikter förefinnas för staten att utan ökade utgifter få öfvertaga förenämnda köpeaftal, hvilket tillfälle staten ej får äfventyra att låta gå sig ur händerna. Man har till och med skäl till det antagandet, att, i händelse staten öfvertager affären, grufvornas ägare skola vara beredvilliga till någon ned-sättning i de af dem betingade förmåner, och särskildt i afseende af den royalté, som enligt köpeaftalet skall utgå. Vi hemställa alltså, att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts proposition n:o 97, måtte uppdraga åt Kungl. Maj:t att träffa aftal med vederbörande kontrahenter om öfvertagandet för statens räkning af det uppgjorda köpet om 5,750 aktier i aktiebolaget Gellivare malmfält och 1,774 aktier i Luossavara-Kiirunavara aktiebolag mot billigaste pris, som i hvarje fall ej får öfverstiga hvad i det uppgjorda aftalet betingats, äfvensom bemyndiga riksgäldskontoret att tillhandahålla för ändamålet erforderliga medel». Förutom af mig, är motionen undertecknad af herrar Reuterskiöld, Ivar Svensson, Lindhagen, Kronlund, Nyström, Centerwall, Beckman, Åkerlund och Burman.

Herr talman, jag skall bedja att få anhålla om omedelbar remiss till statsutskottet af denna motion, och i sammanhang med detta skall jag också bedja att få yrka afslag å utskottets hemställen och återremiss af ärendet till statsutskottet.

Sedan herr Biesèrt härpå aflämnat sin ofvan omförmälda motion, hvilken erhöi ordningsnummer 203, begärdes ordet af

Herr Lindhagen, som yttrade: Herr talman! Då jag varit med om att anordna den af herr Biesèrt upplästa motionen, skall jag bedja att få yttra några ord.

Det var ett märkligt yttrande, som hans excellens herr statsministern fälde i förmiddags, ett yttrande, som förklarar hela denna frågas nuvarande ställning. Han framhöi nämligen, att det enligt hans uppfattning var olämpligt, att staten öfver hufvud taget för egen räkning befattade sig med sådana affärer.

Jag kommer så väl ihåg, huru det var år 1897, då det var

Ang. beviljan-
de åt Luossa-
vaara-Kiiru-
navaara aktie-
bolag och ak-
tiebolaget Gel-
livare malm-
fält af ett län
å 20,000,000
kronor m. m.

(Forts.)

*Ang. beviljan-
de åt Luossa-
vaara-Kiiru-
navaara aktie-
bolag och ak-
tiebolaget Gel-
livare malm-
fält af ett lån
å 20,000,000
kronor m. m.*

fråga om att planlägga järnvägen där uppe. En mängd krafter sattes i rörelse, för att banan skulle få byggas af bolaget, enär det förmenades vara olämpligt, att staten skulle bygga den, och de mest ledande personerna i denna kammare lånade sig åt dessa sträfvanden, och det var ingen hemlighet, att äfven regeringen ej hade något emot en sådan sakernas vändning. Men dessa försök kommo dock i minoriteten. Ty vi menige man sveko, därför att vi hade en bestämd förnimmelse af att man ville föra oss in på äfventyrliga vägar. Saken föll således, och staten fick denna bana i sin hand.

(Forts.)

När Riksdagen sedermera år 1898 skulle besluta om att bygga banan, fasthöll man också, att den byggdes närmast i syfte, att enskilde skulle få tillgodogöra sig all möjlig vinst af malmbergen. Men om man då haft det andra åskådningssättet, nämligen att det vore bättre, att staten öfvertog dessa malmberg, skulle man för visso hafva fasthållit vid helt andra villkor i det kontrakt, som uppgjordes så, att staten på bättre sätt fått saken i sin hand. För min ringa del föreslog jag då ett tillägg till kontraktet i sådant syfte, men det vann naturligtvis intet afseende.

Nu är det samma grundsats, som gör sig gällande, nämligen att staten icke bör öfvertaga dessa affärer. Hade regeringen emellertid den utgångspunkten, att den enda lyckliga lösningen är, att staten får malmbergen i sin ägo, är jag öfvertygad om att förhandlingarna skulle hafva blifvit ledda i sådan riktning, och att vi då fått ett helt annat förslag från Kungl. Maj:ts sida än det nu föreliggande. Det är också ganska uppseendeväckande att veta, att Grängesbergsbolaget i själfva verket lärer vara villigt att gå med på det medgifvandet att helt och hållet öfverlåta denna affär åt staten utan vidare provision. Men denna villighet har icke tagits i anspråk, då man från regeringens sida icke vill, att staten skall öfvertaga malmbergen. På detta sätt komma vi emellertid lätt ur askan i elden och få icke någonsin saken ordnad. När jag undertecknade denna motion, förstod jag, att den knappast skulle vara egnad att vinna bifall vid denna sena riksdagstimme, men vi hafva velat betona, att detta är den väg, vi bort gå för länge sedan, och den väg, på hvilken regeringen bort föra underhandlingarna, ty då hade vi icke stått där vi nu stå. I själfva saken måste jag yrka afslag å det hela, så vidt icke denna motion kan vinna framgång, för hvilket ändamål jag förenar mig i yrkandet om återremiss.

Jag har härmed velat uttala min uppfattning om orsaken till att dessa svårigheter aldrig upphöra, utan endast utbytas af nya sådana, ända till dess den uppfattningen kan göra sig gällande, att räddningen ligger i att staten själf öfvertager malmbergen. Detta kunde den nu göra, om den ville, ty Grängesbergsbolaget är med om detta. Men vi hafva icke tid på oss, och därför får

framtiden i denna viktiga angelägenhet fortfarande blifva synnerligen oviss.

Herr Beckman: Herr talman! Äfven jag har undertecknat den nyss framlämnade motionen. Jag har gjort det i den öfvertygelse, att man måste försöka ännu en åtgärd och begagna det allra sista tillfället att om möjligt få denna för hela Sverige så betydelsefulla del af näringslifvet där uppe i vår nord att tillfalla staten. Jag hyser nämligen icke fruktan för att staten skulle under de särskilda förhållanden, som där råda, verkligen kunna på lämpligt sätt anordna den näringsdrift, som där erfordras. Visserligen har icke heller jag mycket hopp, att nu i riksdagens allra sista timme denna motion skulle leda till något omedelbart resultat. Åtminstone hade jag det icke för några ögonblick sedan — men jag må dock erkänna, att min uppfattning därvidlag i någon mån ändrats, sedan jag just nu erhållit meddelande om att Första Kammaren, på grund af det skick, hvaruti ärendet befinner sig, beslutat att återremittera detsamma till utskottet. Jag vågar under sådana omständigheter på det enträgnaste hemställa till denna kammare, att äfven den måtte återförvisa ärendet, för att man på så sätt måtte få den utredning, som möjligtvis nu kan åstadkommas.

Jag anhåller således, herr talman, att kammaren behagade återremittera ärendet.

Herr *Ahlstrand* instämde häruti.

Herr vice talmannen Pehrson: Herr talman! Jag ansluter mig i hufvudsak till de skäl, som blifvit anförda af herr von Friesen. Alltså önskar äfven jag, under nuvarande förhållanden och i det läge frågan nu ligger, ett afslag på Kungl. Maj:ts proposition. Att nu upprepa skälen härför vore ju minst sagdt obehöfligt. Jag hade heller icke tänkt att taga till orda i denna fråga, om icke detta allra senaste förslag, som framstälts af herr Biesert, framkommit. Men innan kammaren besluter öfver detta förslag, ber jag att få angifva några synpunkter.

Under behandlingen af ärendet i statsutskottet hafva många förslag varit framme. Under gårdagen hörde vi därjämte ett annat förslag, som visserligen icke har framkommit här i dag, men det sades med fullt anspråk på tillförlighet, att äfven *det* förslaget skulle framställas. Nu har herr Biesert ytterligare framställt ett nytt förslag. Under diskussionen här hafva vi ju redan hört några och sextio af kammarens ledamöter uttala sig, då de instämde med herr von Friesen; och många af kammarens ledamöter hade dessförinnan uttalat sig i samma riktning. Kan det då vara lämpligt att, med afseende å den sena timme, i hvilken vi nu gå att behandla denna fråga, återremittera ärendet? Hvad

Ang. beviljande af Luossavaara-Kiirunaavaara aktiebolag och aktiebolaget Gellivare malmfält af ett län å 20,000,000 kronor m. m.
(Forts.)

Ang. beviljan-
de åt Luossa-
vaara-Kiiru-
navaara aktie-
bolag och ak-
tiebolaget Gel-
livare maln-
fält af ett lån
å 20,000,000
kronor m. m.

(Forts.)

utsikt, menar jag, kan man hafva att få någon förändring i det beslut, som statsutskottet en gång fattat? Det förefaller mig, som denna utsikt må vara ganska ringa, och att en återremiss måhända icke för med sig något annat som slutresultat än riksdagens fördröjande med en eller annan dag. Jag lägger ingen särskild vikt på detta senare, allra helst som jag tillhör en kammare, hvars ledamöter uppbära arfvode, under det de befinna sig vid riksdagen. Jag glömmer icke detta, och jag vet, hvilket stort värde däri ligger för Andra Kammarens ledamöter. Men om man kan, såsom jag på goda skäl tror, säga på förhand, att en återremiss icke leder till därmed åsyftadt resultat, har jag svårt att fatta, hvarför man nu skulle återremittera ärendet till utskottet.

I öfrigt ber jag att få säga, att jag på intet sätt vill klandra regeringen därför, att regeringen framlagt frågan sent, ty jag finner mycket väl, att den välbehöfliga utredning, som frågan måste hafva, innan den af regeringen framlades för Riksdagen, har kommit så sent till regeringen, att det icke varit möjligt för regeringen att fortare än skett framlägga frågan för Riksdagen. Men å andra sidan ber jag också att få framhålla, att det har varit så knapp tid tillmätt för dem, som haft att verkställa den förberedande behandlingen af denna fråga inom Riksdagen, att det icke har varit möjligt för dem att få frågan till kamrarne tidigare, än som skett. Och om det icke har varit möjligt på tiden från det Kungl. Maj:ts förslag inlämnats till Riksdagen och tills nu att komma till något annat än ett afslag, tro herrarne, att det skall ligga stor möjlighet uti att från i dag och tills ett par dagar eller något sådant härefter, då man skulle fatta definitivt beslut i kamrarne, kunna komma till annat resultat? Jag tror det icke, och jag kan icke annat än visserligen känna det tungt, att man icke skall kunna bidra till ett beslut, som löser frågan, men under förhandenvarande förhållanden har jag dock icke annat att göra än att yrka bifall till statsutskottets afstyrkande förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Under densamma hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock ärendets återförvisande till utskottet. Herr talmannen, som nu framställde proposition å dessa yrkanden, fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 96, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till utskottet återförvisat ifrågasvarande ärende.

Omröstningen utvisade 145 ja mot 71 nej; och hade alltså utskottets hemställan blifvit af kammaren bifallen.

Ang. beviljande åt Luossa-vaara-Kiuru-navaara aktiebolag och aktiebolaget Gelivare malmfält af ett lån å 20,000,000 kronor m. m.
(Forts.)

§ 10.

Ordet begärdes härfpå af

Herr Biesèrt, som yttrade: Herr talman! Då mitt yrkande om återremiss till statsutskottet af föreliggande utlåtande blifvit afslaget, anhåller jag å motionärernas vägnar att få återtaga motionen.

Denna herr Biesèrts anhållan bifölls af kammaren.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

Som tiden nu var långt framskriden, uppskötos kammarens förhandlingar till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag skulle fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 4,1 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.